

TAUTINIŲ bendrijų 2024 naujienos Nr. 4 (91)

Nuotr. autorius Donatas Stankevičius

Gruodžio 11 d. Tautinių mažumų departamento II laipsnio Aukso Garbės ženklu „Už nuopelnus“ buvo apdovanoti (iš dešinės) Aliaksandr Adamkovich, Vytautas Toleikis, Lilija Kopač, Olegas Kurdiukovas ir praeitais metais Aukso garbės ženklo negalėjęs atsiimti Jokūbas Jacovskis.

Belaukiant Kalėdų

Tautinių bendrijų namų patirtis, organizuojant valstybinės kalbos mokymus, matuojama dešimtmečiais. Prasidėjus karui Ukrainoje ir į Lietuvą atvykus dešimtims tūkstančių ukrainiečių, ši veikla buvo keliskart suintensyvinta. Ir 2024–2025 m. jų organizuotuose mokymuose dalyvauja arti 2000 žmonių.

Šie mokymai – ne tik pagalba užsieniečiams išmokstant kalbėti lietuviškai, bet ir pakviečiant besimokančiuosius į šventes supažindinti su Lietuvos kultūra, papročiais, tradicijomis. Viena tokių švenčių įvyko gruodžio 20 dieną. Į Tautinių bendrijų namuose surengtą kalėdinį vakarą susirinko ne tik mokymų dalyviai, bet ir jų šeimos. Mokymus vedančių pedagogių Violetos Lopetienės, Vilmos Žukauskaitės-Lukšos, Vidos Tolkūnės, Veroniko Adamonytės rūpesčiu, susirinkusieji galėjo ne tik daugiau sužinoti apie lietuviškas kalėdines tradicijas, bet ir prisiminti savąjas. O kokios Kalėdos be Kalėdų senelio, ateinančio ne tik kartu prisiminti senuosius lietuvių žaidimus, bet ir atneštomis dovanomis pradžiuginti. Pajusti bendrystę padėjo pabendravimas prie Kūčių valgiais nukrautų stalų. Šventinę nuotaiką padėjo sukurti Vilniaus ukrainiečių ansamblis „Svitanok“, vadovaujamas Tatjanos Morgun. Taip pat buvo surengta viktorina, kas kalėdines dovanas neša įvairiose šalyse.

Sveikindama susirinkusiuosius Vilniaus savivaldybės vyriausioji specialistė Asta Štaraitė pasidžiaugė, kad savivaldybės lėšos, skirtos ukrainiečių ir kitų užsieniečių mokymui jau duoda rezultatą – šventės dalyviai kalba lietuviškai. Savivaldybės atstovė padėkojo Tautinių bendrijų namų direktoriui Gžegož Miloševič už aktyvią veiklą, organizuojant lietuvių kalbos mokymus kitakalbiams.

Be Vilniaus miesto savivaldybės, 2024–2025 m. surengtus valstybinės kalbos mokymus finansuoja JAV ambasada Lietuvoje, Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Belaukiant Kalėdų senelio

Su šventėmis sveikina Vilniaus savivaldybės atstovė Asta Štaraitė.

Priminta sena dalijimosi kalėdaičių tradicija. Kalėdaitį laužia Violeta Lopetienė ir Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič.

Vakaro vedėja Violeta Lopetienė pasitinka Kalėdų senelį.

Dainuoja „Svitanok“ ansamblio vyrai.

Lietuviškų Kūčių stalo svarbiausi patiekalai: kūčiukai ir aguonų pienas.

T u r i n y s

AKTUALIJOS

Pagerbti iškiliausieji tarpkultūrinio dialogo skatintojai	2
Po 15 metų pertraukos Lietuvoje priimtas Tautinių mažumų įstatymas	3
Taline vykusios diskusijos apie integraciją reikšmingos ir Lietuvai	3
Strasbūre vyko 10-asis Europos Tarybos ADI-ROM posėdis	4
Imigracijos pokyčiai	4
Ką būtina žinoti Lietuvoje dirbantiems užsieniečiams	5
Kaip kurti dialogą daugiakultūroje visuomenėje?	5
IHRA plenarinėje sesijoje – naujos rekomendacijos mokymui apie romų genocidą	6
Kaune vyko mokymai romų tarpininkams	6
Lietuvių kalba integracijos kontekste: padaryta daug, reikia tęsti ir tobulinti	7

JUOS PRISIMENAME

Vilnietiškojo baroko kūrėjas Jonas Kristupas Glaubicas	8
Totorių Lukiškės – istorinis Vilniaus Lukiškių pavadinimas	9
Totoriams svarbią vietą priminė paroda	11

ŠVIETIMAS

30-metį atšventė Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazija	12
Susitiko Vilniuje gyvenantys baltarusiai	12
Tarptautinė Ukrainos mokykla Panevėžyje	13
Integracija per ugdymą: savivertės ir pilietiškumo skatinimas	13

KULTŪRA

„Sustingusi gintare“ – dokumentinis filmas apie Lietuvos karaimus	14
Kauno įvairių tautų kultūrų centrui – 20	16
Vilniuje vyko Šofarų maršas ir žydiškos muzikos festivalis	17
Klaipėdos azerbaidžaniečiai pagerbė vėliavos dieną	18
Paminėta Baltų vienybės diena	18
Vokiečių bendrija pakvietė į šv. Martyną	18
Elvros Drozdovos ir jos mokinių darbų paroda	19
„Pokrovo varpai“ – vertybės, kurios sujungia	19
2024-uosius „Dačija“ skyrė 35-mečiui	20
Du skambantys vokiečių kultūros bendruomenės „HEIMATGRUSS“ projektai	21
Uostamiesčio švyturiai iškeliavo į Kėdainius	22
Vilniaus latviai susirinko į 35-metį	23
„Siabryna“ šventė žiemos saulėgrįžą	24
Įteiktos padėkos už pagalbą Ukrainai	24
Kalėdas pasitiko tarsi viena šeima	25

BENDRUOMENĖS IR LIETUVA

„Efsane“ – Krymo totorių tradicijų puoselėtoja	26
105-ąjį gimtadienį atšventusiai Stanislawai Woronis įteiktas garbingas Lenkijos apdovanojimas	28

Pagerbti iškiliausieji tarpkultūrinio dialogo skatintojai

Gruodžio 11 d. Tautinių mažumų departamento surengtoje Tarptautinei žmogaus teisių dienai skirtoje šventėje pagerbti iškiliausieji tautinių bendruomenių atstovai ir tarpkultūrinį dialogą skatinantys žmonės.

„JAV prezidentas Džonas Kenedis yra pasakęs, kad mes privalome surasti laiko sustoti ir padėkoti žmonėms, kurie keičia mūsų gyvenimą. Iš tikrųjų nesibaigiančių darbų gausoje, turime stabtelėti, apžvelgti tai, kas padaryta ir už tai padėkoti. Tegu ši šventė būna diena, kai padėkojame vienas kitam, padrašiname vienas kitą. Prieš kelias dienas perskaičiau nuomonę, kad vieno žmogaus antisemitinė retorika sugriovė tai, ką mes kūrėme 35-erius metus. Kokio neišpasakyto liūdnumo būtų žinia, jei pasakyčiau, kad tai, ką kūrėme 35-erius metus, staiga buvo sugriauta. Ir tai būtų neteisinga žinia. Viskas, ką mes kūrėme per 35-erius metus, pradedant pokalbiais apie tautybių politiką prof. Halinos Kobeckaitės virtuvėje, tautinių mažumų dalyvavimu Sąjūdžio mitinguose ir kituose renginiuose iki šių dienų festivalių ir koncertų, mokslinių tyrimų, knygų, parašytų straipsnių, vos prieš mėnesį Teisingumo ministerijos parengto ir Seimo patvirtinto Tautinių mažumų įstatymo, nėra lengvai sugriaunamas stiklinis bokštas. Šioje salėje esantys žmonės įgyvendino dešimtis tūkstan-

čių vertingų projektų, kad kultūrinė įvairovė padėtų stiprinti visuomenę, būtų atspari grėsmėms, dezinformacijai ir sutelktų žmones, kurie nori dirbti Lietuvos labui, nepriklausomai nuo jų tautybės, religijos, gimtosios vietos. Mes negalime užtrukti, ieškodami priešų ten, kur jų iš tiesų ir nėra. Negalime sudaryti prielaidų, dėl kurių rastųsi nepakantumas, diskriminacija, antisemitizmas. Dirbkime visi dėl pozityvios kultūrinės bendrystės. Lietuvai reikia visų čia susirinkusių pagalbos, laužant susipriešinimo užtvaras, padedant naujai atvykusiems nelikti uždaroje bendruomenėje“, – renginyje kalbėjo Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas.

Šventės dalyvius sveikino Seimo Kultūros komiteto pirmininkas Kęstutis Vilkauskas, buvusios Vyriausybės teisingumo ministrė Ewelina Dobrowolska ir kultūros viceministras Albinas Vilčinskas. Šventinė nuotaiką padėjo sukurti ansamblis „Musica humana“.

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės II laipsnio Aukso Garbės ženklų „Už nuopelnus“ buvo apdovanoti:

Aliaksandr Adamkovich, Gudu kultūros draugijos Lietuvoje pirmininkas, už Lietuvos baltarusių tautinės mažumos mokslinę, tiriamąją veiklą ir baltarusių tradicijų populiarinimą Lietuvoje;

Lilija Kopač, režisierė, LRT televizijos laidos „Menora“ autorė, už žydiškos kultūros ir istorijos pristatymą, tautinio sąmoningumo ir kultūrinės įvairovės Lietuvoje stiprinimą;

Olegas Kurdiukovas, žurnalistas, LRT televizijos laidos „Rusų gatvė“ autorius ir vedėjas, už reikšmingą indėlį pristatant Lietuvoje gyvenusių rusų kilmės mokslininkų, rašytojų, dailininkų ir kitų nusipelnusių asmenų veiklą, už tarpkultūrinio dialogo skatinimą;

Samuelis Tacas, paramos fondo TATZ įkūrėjas, už garsių litvakų dailininkų meno kūrinų išsaugojimą ateities kartoms, kultūros sklaidą, pagarbos ir tolerancijos skatinimą;

Vytautas Toleikis, mokytojas ir visuomenininkas, už romų genocido Lietuvoje tyrimą, kultūros ir švietimo projektų, skirtų romų, žydų ir kitų tautinių mažumų kultūrų atminčiai puoselėti inicijavimą bei vykdymą, jaunosios kartos ugdymą.

Taip pat apdovanojimas įteiktas pernai negalėjusiam jo atsiimti dizaineriui **Jokūbui Jacovskiui**.

10 asmenų apdovanota III laipsnio Sidabro Garbės ženklų „Už nuopelnus“, 15 atminimo dovanomis, 4 skirtos Departamento premijos. Už ypatingą savivaldos dėmesį tautinėms bendruomenėms apdovanojimas buvo įteiktas Kauno rajono savivaldybei ir merui Valerijui Makūnui.

Po 15 metų pertraukos Lietuvoje priimtas Tautinių mažumų įstatymas

Lapkričio 7 d. Seimas priėmė Tautinių mažumų įstatymą, kuris įsigalios nuo 2025-ųjų. Įstatymas priimtas po 15 metų pertraukos, kai 2010 m. nuėjo galioti priimtas 1989-aisiais. „Tautinių mažumų įstatyme apibrėžiama tautinės mažumos sąvoka, įteisintas Tautinių mažumų tarybos statusas, patvirtinant, kad Taryba yra kolegiali, patariamoji institucija, teikianti pasiūlymus Vyriausybės įgaliojimai institucijai ir savivaldybėms, atstovaujančioms tautinėms mažumoms“, – teigia Tautinių mažumų tarybos pirmininko pavaduotoja Lučija Bartkienė.

Tautinės mažumos sąvoka iki šiol nebuvo apibrėžta jokiame Lietuvoje galiojančiame teisės akte ir nebuvo aiškios takoskyros tarp jų ir imigrantų. Priimtame Tautinių mažumų įstatyme teigiama, kad „Tautinė mažuma – tai grupė asmenų, kurią sudaro Lietuvos Respublikos piliečiai, gyvenantys Lietuvos Respublikos teritorijoje, turintys ilgalaikius, tvirtus ir nuolatinius ryšius su Lietuvos Respublika, ir kuri gyven-

tojų skaičiumi yra mažesnė nei Lietuvos Respublikos gyventojų, kuriems būdinga lietuvių tautinė tapatybė, dalis ir yra vienijama siekio išsaugoti savo tautinę tapatybę“.

Taip pat yra apibrėžiama istorinė tautinė mažuma – kaip nykstanti ir neturinti savo istorinės tėvynės, su kuria jos atstovai gali tapatintis šiuo metu.

Įstatymas reglamentuoja tautinių mažumų kalbų vartojimo, tautinių mažumų švietimo, kultūros ir informacijos sklaidos klausimus. Be kitų teisių, įstatymas patvirtina teisę tautinių mažumų atstovams laisvai ir nevaržomai, privačiai ir viešai, žodžiu ir raštu vartoti savo kalbą. Mokyti tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose. Steigti visuomenės informavimo priemonės ir jas naudoti informacijai tautinės mažumos kalba skleisti. Vienytis į visuomenines organizacijas, steigti politines organizacijas ir dalyvauti sprendžiant kultūrinius, socialinius, ekonominius, švietimo ir kitus klau-

simus. Tautinių mažumų atstovams garantuojamas atstovavimas Bendrojo ugdymo taryboje. Įstatymas įpareigoja valstybės ir savivaldybių institucijas bei įstaigas finansuoti kultūros projektus tautinių mažumų integracijai į Lietuvos visuomenę skatinti, kultūrai, tradicijoms, papročiams, kalbai ar tarpkultūriniam bendradarbiavimui puoselėti ir plėtoti.

Įstatymiškai yra apibrėžtas tautinių mažumų interesų atstovavimo per Tautinių mažumų tarybą klausimas. Iki šiol analogiška patariamoji taryba veikė prie Tautinių mažumų departamento. Nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas, paskutinio visuotinio gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvos Respublikoje buvo didesnis kaip 100 tūkst. žmonių, penkerių metų kadencijai buvo renkami trys, nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas yra nuo 10 tūkst. iki 100 tūkst. – du, nuo tautinės mažumos, kurios skaitlingumas mažesnis nei 10 tūkst. – 1 atstovas.

Parengta pagal TMD inf.

Taline vykusios diskusijos apie integraciją reikšmingos ir Lietuvai

Lapkričio 14–15 d. estų kvietimu Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas (*nuotr. dešinėje*) dalyvavo Estijos sostinėje Taline vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Kultūrinė įvairovė – kliūtis ar galimybė formuojant darnią visuomenę?“. Jis skaitė pranešimą ir dalyvavo pirmoje konferencijos plenarinėje diskusijoje „Kultūrinė įvairovė – gelbėjimosi liemenė demokratijai?“

Kalbėdamas konferencijoje Dainius Babilas pažymėjo, kad tarp kultūrinės įvairovės ir demokratijos neabejotinai egzistuoja abipusis poveikis ir ryšis, o jo stiprumas nemaža dalimi priklauso nuo valstybės politikos bei jos efektyvumo. Buvo prisiminta, kad, atkuriant nepriklausomą demokratišką Lietuvą, iškart

aukščiausiu politiniu lygmeniu buvo susirūpinta valstybės vaidmeniu tautinės ir kultūrinės įvairovės srityje. Tautinių mažumų įstatymas buvo priimtas ir Tautybių departamentas įkurtas anksčiau, nei pasirašytas Lietuvos nepriklausomybės aktas. Departamento direktorius pabrėžė ir 2024 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimto ir Prezidento pasirašyto Tautinių mažumų įstatymo reikšmingumą.

Šioje konferencijoje taip pat da-

lyvavo Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktorė Eglė Rušinskaitė ir Britų tarybos Lietuvoje vadovė Ona Marija Vyšniauskė. Tautinių mažumų departamentas ir toliau stiprins bendradarbiavimą su kaimyninių Baltijos šalių įstaigomis ir integracijos specialistais, dirbančiais tautinių mažumų srityje. Ketinama palaikyti nuolatinius tarptautinius ryšius, keistis gerosiomis praktikomis ir organizuoti bendras veiklas.

Parengta pagal TMD inf.

Strasbūre vyko 10-asis Europos Tarybos ADI-ROM posėdis

Spalio 29–30 d. Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vyr. specialistė Gražina Sluško dalyvavo 10-ajame Europos Tarybos ADI-ROM posėdyje, skirtame romų ir klajoklių bendruomenių įtraukties ir apsaugos nuo diskriminacijos klausimams.

Posėdyje buvo patvirtintas Galimybės studijos dėl romų ir klajoklių

vaikų švietimo desegregacijos ir įtraukties projektas; pristatyta Europos Tarybos strateginio romų ir klajoklių įtraukties veiksmų plano (2020–2025) tarpinė vertinimo ataskaita; aptarti preliminarūs naujos strategijos, skirtos romų įtraukčiai Europoje, tikslai.

Taip pat apžvelgta Šiaurės Makedonijos patirtis – šioje šalyje daugiau

nei šimto romų tautybės asmenų dirba valstybės institucijose. Diskutuota apie tematinę vizitų Vokietijoje ir Kroatijoje rezultatus, siekiant kovoti su antičigonizmu ir gerinti nacionalinių romų strategijų įgyvendinimą.

Diskutuota apie kovą su diskriminacija, romų įtrauktį ir švietimo kokybės gerinimą.

Parengta pagal TMD inf.

Imigracijos pokyčiai

Kaip skelbiama Vidaus reikalų ministerijos pranešime, 2024 m. gruodžio 1 d. duomenimis, Lietuvoje gyveno leidimus gyventi turintys 213 338 užsieniečiai. Metų pradžioje jų buvo 221 848. Daugiausia leidimų laikinai gyventi Lietuvoje buvo išduota darbo pagrindu – 111 725.

Rusijos Federacijos piliečių skaičius sumažėjo nuo 15 888 iki 15 105, Baltarusijos piliečių – nuo 62 167 iki 59 399, o Ukrainos piliečių skaičius sumažėjo nuo 86 353 iki 68 166.

Centrinės Azijos šalių piliečiai (Azerbaidžano, Kazachstano, Kirgizijos, Tadžikistano, Uzbekistano) ir toliau aktyviai siekia gyventi Lietuvoje, tačiau mažėja darbo pagrindu išduodamų leidimų skaičius – sausį buvo priimta 1 750 teigiamų sprendimų, o spalį – tik 904.

Nuo 2023 m. Migracijos departamentas pradėjo taikyti griežtesnes užsieniečių kontrolės priemones, kurios reikšmingai padidino panaikintų arba neišduotų leidimų laikinai gyventi skaičių. 2023 m. buvo panaikinta ar atsisakyta išduoti 10 767 leidimus, o iki 2024 m. lapkričio 1 dienos šis skaičius išaugo iki 24 368. Be to, 2024 m. priimti 577 sprendimai uždrausti atvykti Baltarusijos ir 278 sprendimai – Rusijos piliečiams.

Liepos 1 d. įsigaliojus įstatymo

„Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pataisoms, sugriežtinti reikalavimai įmonėms, kviečiančioms įdarbinti užsieniečius, užsieniečių įdarbinimo sąlygos bei leista dirbti tik leidimus laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje turintiems užsieniečiams. Darbdaviai, kurie nesilaiko įstatyme numatytų reikalavimų, šešis mėnesius negali teikti tarpininkavimo raštų užsieniečiams. Šiuo metu šis apribojimas taikomas 59 įmonėms.

Taip pat buvo įvestas mokestis už darbdavių teikiamus tarpininkavimo raštus, siekiant skatinti darbdavius atsakingiau vertinti užsieniečių atranką. Dėl to apie 40 proc. sumažėjo teikiamų tarpininkavimo raštų skaičius.

Be to, nuo 34 iki 30 sumažintas išorės paslaugų teikėjų (IPT) padalinių skaičius, uždarant padalinius Libane, Jordanijoje, Šri Lankoje ir Nepale. Įvestas maksimalaus dienos vizitų išorės paslaugų teikėjo padaliniuose skaičiaus ribojimas, atliekama išankstinė prašymų peržiūra. Šiemet iš 75 638 išorės paslaugų teikėjų padaliniuose pateiktų prašymų leidimui gyventi dėl nustatytų trūkumų buvo atmesti 25 153 prašymai.

Nuo 2024 m. gruodžio 1 d. sugriežtintos prašymų išduoti leidimus laikinai gyventi Lietuvoje pateikimo sąlygos per išorės paslaugų teikėjus.

Vidaus reikalų ministro įsakymas numato, kad nuo gruodžio 1 d. visais leidimų laikinai gyventi Lietuvoje ir nacionalinių vizų išdavimo pagrindais į išorės paslaugų teikėjo padalinį gali kreiptis tik tos valstybės, kuriose veikia išorės paslaugų teikėjo padalinys, piliečiai. Numatomos ir išimties tam tikroms užsieniečių kategorijoms (pvz., šeimos susijungimo, studijų pagrindu, ketinama dirbti aukštos kvalifikacijos darbą arba atvyksta kaip dėstytojas ar tyrėjas).

2024 m. Migracijos departamentas atliko daugiau nei 47 tūkst. užsieniečių (aukštos kvalifikacijos darbuotojų, pavėžėjų ir individualią veiklą vykdančių asmenų, studentų, Baltarusijos piliečių patikrinimus) ir 2 250 įmonių patikrinimus. Buvo panaikinti daugiau nei 24 tūkst. leidimų gyventi, taip pat surašyta 6 100 administracinių nusižengimų protokolų. Dažniausi nusižengimai apėmė neteisėtą buvimą Lietuvoje ir gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklių pažeidimus.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba 2024 m. atliko 500 patikrinimų, kurių metu patikrinta daugiau nei 10 tūkst. užsieniečių. Nustatyta 113 įstatymo pažeidimų atvejų, tarp jų neteisėtas buvimas šalyje, dokumentų klastojimas ir kiti teisės aktų pažeidimai.

Parengta pagal VRM pranešimą

Ką būtina žinoti Lietuvoje dirbantiems užsieniečiams

Lapkričio 25 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko Lietuvos profesinių sąjungų Aljanso kartu su VŠĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centru bei VŠĮ „Socialinis architektas“ organizuotas susitikimas, kuriame buvo aptariama, ką būtina žinoti Lietuvoje dirbantiems užsieniečiams.

Renginio diskusiją vedė ir užsieniečius konsultavo Lietuvos profesinių sąjungų Aljanso (LPSA) pirmininkas Audrius Cuzanauskas bei Lietuvos vežėjų profesinės sąjungos (LVPS) pirmininkė Rita Kairienė.

Pasak A. Cuzanausko, Lietuvoje daugėjant užsieniečių daugėja ir problemų, susijusių su darbuotojų išnaudojimu ir apgaulinėjimu. „Nepaisant to, šalyje patvirtinta 40 tūkst. naujai atsivežamų darbuotojų kvota. Tai rodo, kad šių problemų nemažės. Jau dabar Lietuvoje registruojama apie 200 tūkst. užsieniečių, iš kurių beveik 116 tūkst. turi darbo pagrindus išduotus leidimus laikinai gyventi“, – pažymėjo LPSA pirmininkas.

Jo teigimu, labai dažnas atvejis,

kai nukentėję darbuotojai patys nesikreipia į profesines sąjungas. Jie sutinka su darbdavio akivaizdžiu išnaudojimu, pasiduoda įkalbinėjimams atsiimti skundus arba net nesikreipia, sužinoję, kad ir patys yra atsakingi už įrodymų pateikimą. Pavyzdžiui, praėjusiais metais iš 10–11 tūkst. atleistų darbuotojų transporto srityje, į profesinę sąjungą kreipėsi kiek daugiau nei 800.

LVPS pirmininkė Rita Kairienė pabrėžė, kad darbuotojai turi ir patys rinkti duomenis apie nepriemokas, kitą neteisėtą darbdavio veiklą. „Darbo ginčų komisija yra ikiteisminio darbo ginčų nagrinėjimo institucija, kuri neturi galių išreikalauti iš įmonės reikalingų dokumentų įrodinėjimui. Norint įrodyti teismui savo tiesą, reikia rimtų, dokumentuotų įrodymų. Tuo turi rūpintis ir pats darbuotojas“, – teigė R. Kairienė.

Neretai darbuotojai gauna pasirašyti darbo sutartis jiems nesupranta ma kalba, t. y. be vertimo į jų gimtąją kalbą. Ką daryti tokiu atveju, kai

darbdavys vis tiek spaudžia pasirašyti tokius dokumentus? „Pasirašant reikia nurodyti „susipažinau, bet nesupratau“. Darbuotojui įrodinėjant ginčą teisme tai bus aiškus įrodymas, kad darbuotojas nesuvokė, ką pasirašė“, – rekomendavo R. Kairienė.

Apie problemą, kylančią dėl sutarčių, mintimis dalijosi ir Lietuvos kazachų bendruomenės pirmininkė „Nursaulė“ Gulmira Mussayeva. Šešioms lietuviškoje įmonėje dirbusiems kazachams sutartys buvo pateiktos lietuvių ir kazachų kalbomis, bet vėliau paaiškėjo, kad jose nurodyti skirtingi mokesčių mokėjimo būdai. Kazachų kalba parašytoje sutartyje pažymėta, kad mokesčius valstybei sumokės darbdavys, o lietuviškame dokumente – kad mokesčius nuo atlyginimo susimoka pats darbuotojas.

Renginys organizuotas įgyvendinant JAV valstybės departamento remiamą projektą „Strateginė partnerystė: nuo pabėgėlio iki darbuotojo“.

Parengta pagal LPSA inf.

Kaip kurti dialogą daugiakultūroje visuomenėje?

ACLED (Armed Conflict Location and Event Data) nevyriausybinės organizacijos duomenimis, nuo liepos 2023-ųjų iki liepos 2024-ųjų pasaulyje kas septintas žmogus patyrė sociopolitinio konflikto poveikį. Nors Lietuva patenka į šalių, kuriose tokio konflikto tikimybė maža, sąrašą, bet su tautinėmis mažumomis dirbančių organizacijų darbuotojams neretai kasdieniame darbe tenka susidurti su įvairių konfliktų išraiškomis – tiek tarp skirtingų tautinių bendruomenių, tiek pačių bendruomenių viduje.

Spalio 22–23 d. Tautinių mažumų departamentas jiems surengė seminarą „Dialogo kūrimas ir įtampų mažinimas daugiakultūroje visuomenėje“.

Seminaro metu kartu su psichologu, žmogiškųjų santykių konsultantu

Ričardu Diržiu nagrinėtos konfliktų atsiradimo priežastys ir jų dinamika, susipažinta su įvairiomis konfliktų sprendimų strategijomis. Britų tarybos Lietuvoje direktorė Ona Marija Vyšniauskė ir Šiaurės ministrų tarybos biuro Lietuvoje patarėja komunikacijai Kornelija Kunigonytė pristatė projektų finansavimo galimybes. Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų atstovai pasidalijo įvairių projektų įgyvendinimo patirtimi.

„Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrai veikia daug metų, todėl yra ne tik sukaupę vertingos patirties, bet ir turi daug potencialo prasmingiems darbams ateityje“, – sakė Dainius Babilas.

Seminarus tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų darbuotojams Tautinių mažumų departamentas reguliariai organizuoja nuo savo atkūrimo 2015 m.

TMD inf.

IHRA plenarinėje sesijoje – naujos rekomendacijos mokymui apie romų genocidą

Gruodžio 2–5 d. Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas dalyvavo Londone vykusioje Tarptautinio Holokausto atminties aljanso plenarinėje sesijoje, kurioje aptarti aktualūs Holokausto ir romų genocido atminties įprasminimo, švietimo ir kovos su antisemitizmu klausimai.

Tarptautinis Holokausto atminties aljansas (angl. International Holocaust Remembrance Alliance – IHRA) vienija vyriausybes ir specialistus tam, kad visame pasaulyje stiprintų, remtų ir skatintų švietimą apie Holokaustą ir romų genocidą, tyrimus ir atminties institucijų veiklas bei vykdytų 2000 m. Stokholmo deklaracijos ir 2020 m. ministrų deklaracijos įsipareigojimus.

Šios plenarinės sesijos akcentu tapo naujai priimtoms mokymo ir mokymosi apie romų genocidą bei persekiojamą rekomendacijos. Apie šių rekomendacijų panaudojimą ir sklaidą ypač daug diskutuota Romų genocido komitete, kuriame aktyviai dalyvavo ir Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas. „Tai išsamus ir konkretus rekomendacijų rinkinys, skirtas ne tik mokytojams,

bet ir romų bendruomenėms, taip pat švietimo politikos formuotojams bei įgyvendintojams, nes jame sudėti svarbus akcentai ir argumentai, kodėl romų genocido temai turėtume skirti daugiau dėmesio“, – rekomendacijas apibūdina D. Babilas.

Lietuvai šioje organizacijoje atstovauja nuolatinė tarpinstitucinė delegacija, kuriai vadovauja Lietuvos Respublikos ambasadorius ypatingiems pavedimams Arvydas Daunoravičius. Delegaciją sudaro Užsienio reikalų ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Tautinių mažumų departamento prie LRV, Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje

įvertinti, Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės atstovai. Delegacijos nariai yra pasiskirstę per tris aljanso darbo grupes ir tris komitetus.

Šiuo metu aljansą sudaro 35 valstybės narės ir 9 valstybės stebėtojos. Lietuva yra šios organizacijos narė nuo 2002 metų. Šiame aljansui pirmininkauja Jungtinė Karalystė.

Aljanso parengta Tarptautinė memorialinių muziejų chartija, Mokymo ir mokymosi apie Holokaustą rekomendacijos, darbinė holokausto neigimo ir iškraipymo apibrėžtis, taip pat antisemitizmo apibrėžtis yra išversta į lietuvių kalbą. **TMD inf.**

Kaune vyko mokymai romų tarpininkams

Lapkričio 28–29 d. Kaune vyko romų tarpininkams skirti mokymai, kuriuos organizavo Tautinių mažumų departamentas. Mokymuose dalyvavo projekto „Vietinės romų platformos – kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis“ tarpininkai bei Vilniaus miesto savivaldybės įdarbinti mokytojų padėjėjai ir romų sveikatos mediatorė.

Mokymų dalyviai susipažino su „Metaforinių klausimų kortelių“

metodu, kurį sukūrė Nomedą Jerochova.

Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas pristatė neseniai priimtą Tautinių mažumų įstatymą ir pabrėžė, kad teisės akte yra išskirtos istorinės tautinės mažumos, kurios yra nykstančios ir neturi savo istorinės tėvynės, su kuria gali tapatintis šiuo metu.

Antroji mokymų dalis buvo skirta pacientų teisėms ir informuo-

tumui sveikatos priežiūros sektoriuje. Lektorė Viktorija Šinkūnienė kalbėjo apie privalomojo sveikatos draudimo modelį, paciento teises, gydymo paslaugas be papildomų mokėjimų, patarė, ką pacientas gali sužinoti apie savo sveikatą internete. Romų tarpininkai taip pat dalyvavo Kauno IX Forto muziejaus sukurtoje edukacijoje „Romany bacht: romų istorija ir kultūra“.

TMD inf.

Lietuvių kalba integracijos kontekste: padaryta daug, reikia tęsti ir tobulinti

Aurelija Baniulaitienė

Lapkričio 18-ąją, minint lietuvių kalbos paskelbimo valstybine diena, Seimo lankytojų centre vyko Seimo nario Audroniaus Ažubalio inicijuota konferencija „Lietuvių kalba migracijos kontekste“, kurią surengė Valstybinė kalbos inspekcija ir Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Apie tai, kaip sekasi organizuoti lietuvių kalbos mokymą į šalį prieglobsčio ar darbo tikslais atvykusiems užsieniečiams, konferencijoje kalbėjo atsakingų institucijų ir kalbos mokymo paslaugas teikiančių įstaigų atstovai, patirtimi dalijosi lietuviškai kalbantys kitakalbiai.

Kalbos vaidmuo integracijos procese yra labai svarbus. Per keletą metų, į Lietuvą plūstelėjus imigrantams, šioje srityje padaryta tikrai nemažai – rengiama palyginti daug kursų, sukurta naujų mokymosi priemonių, nemažai patirties jau įgijo kalbos mokytojai. Procesui išsibėgėjus išryškėjo ir tam tikros spragos bei nauji iššūkiai. Ne vienas konferencijos dalyvis tvirtino, kad kalbos kursams skiriamų valandų neužtenka norimam kalbos mokėjimo lygiui pasiekti, trūksta mokytojų, gebančių dirbti su negimtakalbiais. Anot Lietuvių kalbos mokymų kitakalbiams asociacijos „Kalbu“ vadovo Pauliaus Zavišos, išlaikyti turimus kvalifikuotus mokytojus ir išsaugoti besimokančiųjų motyvą sudėtinga, kai tarp kursų susidaro pertraukos. Be to, vis dar stinga kursų ir priemonių labiau pažengusiems, bandomųjų testų pasiruošti kalbos egzaminui.

Valstybinės kalbos inspekcijos viršininkas dr. Audrius Valotka teigė, kad kalbos politika visada yra platesnių politinių procesų dėlionės

Belek Aidarov

dalis. Pastarųjų metų politiniai ir sociolingvistiniai pokyčiai verčia iš naujo permašyti Lietuvos valstybinės kalbos politiką ir neatidėlioti reikiamų sprendimų. Artėjančius pokyčius Kalbos inspekcijos darbuotojai pajuto dar 2020-aisiais ir tam ruošėsi. Iki tol daugiau rūpinęsi kalbos kokybe dabar daugiausia dėmesio skiria kalbos vartojimui. Inspekcijos vadovas išreiškė viltį, kad kalbos politika eis nacionalinio saugumo ir identiteto kryptimi, bet tai lems pačių piliečių požiūris.

Užimtumo tarnybos direktorė Inga Balnanosienė pabrėžė, jog atvykusieji nori būti saugūs, orūs ir jaustis šalies, kurioje įsikūrė, dalimi. Į Lietuvą atvyko 75 tūkst. darbingo amžiaus žmonių, pusė iš jų sėkmingai įsidarbino įvairiuose regionuose, trečdalis dirba aukštos kvalifikacijos darbus. Europoje tai vienas aukščiausių rodiklių, palyginti su šalies gyventojų skaičiumi. Šie žmonės puikiai įsitvirtino dėl to, „kad jie mokėsi lietuvių kalbos, kad jie norėjo, o valstybė laiku pasiūlė jiems galimybę mokytis lietuvių kalbos“. Per dvejus metus Užimtumo tarnybos finansuojamus kalbos kursus baigė apie 5 tūkst. užsieniečių, bet poreikis yra gal net dešimteriopai didesnis, negu galima pasiūlyti.

Migracijos departamento Imigracijos skyriaus vedėja Jolita Gestautaitė apžvelgė leidimų gyventi išdavimo

Aknazar Meiramov

užsieniečiams tvarką ir mastą, pristatė, kokiais atvejais užsienietis turi laikyti valstybinės kalbos egzaminą.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkė dr. Violeta Meiliūnaitė drąsino tobulinti jau sukurta kalbos mokymo užsieniečiams bazę. Ji priminė Kalbos komisijos indėlį į šį procesą. Nuo 2022 m. rengiami nuotolinių paskaitų ciklai „Kaip mokytis lietuvių kalbos kaip negimtosios“ bendrojo ugdymo mokyklų mokytojams ir lektoriams, remiamos mokomosios priemonės ir pan. Kalbos komisijos pirmininkė tikisi kuo greičiau sulaukti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos polapio, kuriame būtų visa naudinga informacija.

Apie išaugusius norinčiųjų mokytis lietuvių kalbos kitakalbių srautus ir finansų patenkinti visiems jų poreikiams trūkumą kalbėjo ir Klaipėdos universiteto Lituanistikos ir užsienio kalbų centro vadovė Kristina Blokytė-Naujokė. Lietuvių kalbos mokymo organizavimo patirtimi dalijosi Vilniaus miesto savivaldybės administracijos kalbos tvarkytoja Sigita Bertulienė, Užsienio kalbų mokymo centro direktorė Vilija Rinkūnienė, Klaipėdos miesto tautinių kultūrų centro vadovė Jelena Butkevičienė. Patirtimi, kaip sekėsi išmokyti lietuvių kalbą dalijosi kirgizų bendruomenės pirmininkas Belek Aidarov, prieš keletą metų atvykęs iš Kazachstano studijuoti ir čia likęs Aknazar Meiramov.

Vilnietiškojo baroko kūrėjas Jonas Kristupas Glaubicas

Karolina Baltmiškė

Šiandieninis Vilnius sunkiai įsivaizduojamas be architekto Jono Kristupo Glaubico darbų. Jo dėka, Vilniaus baroko architektūra unikali ne tik savo formomis, bet peržengė tradicinių konfesijų rėmus. Vilniaus baroko meninė kalba plėtojosi ir liuteronų, ir katalikų, ir stačiatikių, ir unitų architektūroje. Lietuvos dailės istorikas Vladas Drėma J. K. Glaubicui priskyrė 39 Vilnių puošiančius pastatus.

Jonas Kristupas Glaubicas gimė 1700 metais Šveidnice, Silezijoje. Į Vilnių jis atvyko 1738 metais. Iš kur jis atvyko, tiksliai nėra žinoma. Manoma, kad pirmuosius 37 savo gyvenimo metus jis galėjo praleisti Vokietijoje. Architektūros istorikai, vadovaudamiesi jo ankstyvąją kūrybą, daro prielaidą, kad jis galbūt ankstyvąją Vokietijos rokoko architektūrą studijavo pietų Vokietijoje.

Į Vilnių jis atvyko po didžiojo gaisro, per kurį sudegė 469 mūriniai namai su kiemais, 12 bažnyčių ir cerkvių, 15 rūmų ir daugybė smulkesnių pastatų. Po gaisro liko daugiau kaip šimtas tuščių sklypų ir namų. Tačiau Jonas Kristupas Glaubicas atvyko atstatyti Vilniaus. Atvyko jau turėdamas užsakymą atstatyti po gaisro ugnies nusiaubtą Vilniaus liuteronų evangelikų bažnyčia. Spėjama, kad pats architektas gyveno dviaukščiame name Pranciškonų gatvėje.

Pradėjęs dirbti liuteronų bendruomenei, netrukus jis buvo pakviestas atstatyti ir katalikiškų maldos namų. Savo bažnyčių rekonstrukcijas J. K. Glaubicui patikėjo jėzuitai. Pagal jo projektą vėlyvojo baroko stiliumi 1738–1749 m. rekonstruota Šv. Jonų bažnyčia, iki šiol neturinti analogų savo architektūra. Interjere išlikęs J. K. Glaubico projektuotas dešimties altorių ansamblis yra vieninte-

lis tokios originalios kompozicijos kūrinyse visoje Šiaurės rytu Europoje.

Ji samdė ir vienas turtingiausių seserų benediktinių ordinas. Joms priklausiusios Šv. Kotrynos bažnyčios dabartinis vaizdas išliko po 1741–1753 perstatymo, kuriam vadovavo architektas Jonas Kristupas Glaubicas. Tai ryškus vilnietiškojo baroko pavyzdys.

1750–1754 m. Jonas Kristupas Glaubicas rekonstravo Švč. Mergelės Marijos Žengimo į dangų, vilniečių vadinamos Misionierių, bažnyčia. Jis paaukštino bokštus, sukūrė naujus frontonus ir prieangį. Šios bažnyčios bokštai pasižymi ypatingu proporcijų grakštumu, bokštų pločio ir aukščio santykis yra 1:10.

Pagal J. K. Glaubico projektą 1761 m. pastatyti Bazilijonų vienuolyno vartai – vieni didžiausių ir gražiausių vėlyvojo baroko vartų Lietuvoje. Tai unikalus Vilniaus baroko paminklas, kuriam būdingas ypatingas formų plastiškumas, skulptūriškumas. Pagal jo projektą rekonstruoti ir barokiniai bazilijonų Švč. Trejybės cerkvės rytiniai bokšteliai, Šventosios Dvasios (Dominikonų) bažnyčia. Jo sukurtas Šv. Dvasios cerkvės interjeras.

J. K. Glaubicas dirbo ir Vilniaus kapitulai. Manoma, kad jis tvarkė katedros varpinę ir projektavo pagrindinio katedros fasado bokštus, ir magistratui rekonstruojant Rotušę. Išlikę duomenys liudija, kad sudegus medinei Didžiajai sinagogai mūrinė buvo pastatyta pagal jo projektą. Jis atstatė Olizarų, arba Lopacinskių,

Nuotr. autorė Karolina Baltmiškė

Švč. Mergelės Marijos žengimo į dangų bažnyčia.

rūmus (dab. viešbutis „Shakespeare“). Jam priskiriamas išpūdingas Šv. Kazimiero bažnyčios kupolas.

Ilgainiui J. K. Glaubico veikla apėmė beveik visą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritoriją. Jis dirbo Polocke (Šv. Sofijos katedra), Mogiliove (Viešpaties Atsimainymo cerkvė ir vienuolynas), Vitebske (jėzuitų Šv. Juozapo bažnyčia ir kolegija), Žemaitijoje (remontavo Varnių katedrą, statė kunigų seminariją, Žemaitijos vyskupo Antano Dominyko Tiškevičiaus rezidenciją).

Teigiama, kad darbų užsakymus dažnai lemdavo geri J. K. Glaubico santykiai su aukščiausiais katalikų, unitų ir stačiatikių bažnyčių dvasininkais. Tai, kad jis buvo pelnęs gerą vardą, liudija Vilniaus vyskupo Mykolo Jono Zenkovičiaus 1761 m. surašytas testamentas. Vyskupas paliko 50 tūkst. auksinų Lydos parapinės bažnyčios perstatymui ir pageidavo, kad darbus atliktų „Glaubicas ar koks kitas geras architektas“.

„J. K. Glaubico projektuoti pastatai vientisos dinamiškos kompozicijos, išilgintų proporcijų, sienas skaido piliastrai, kolonos, jiems būdinga laužyti karnizai, karpyti frontonų, arkų kontūrai. Fasada puošti ornamentiniais lipdiniais, ekspresyviomis skulptūromis, dekoratyvinėmis vazomis, metalo grotelėmis“, – architekto kūrybą apibūdina Vilniaus dailės akademijos, Dailėtyros instituto doc. dr. Rasa Butvilaitė Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje.

Jonas Kristupas Glaubicas mirė 1767 m. kovo 30 dieną, kaip teigiama, jis žuvo nukritęs nuo statybinių pastolių. Žinoma, kad jis buvo palaidotas senosiose evangelikų liuteronų kapinėse, kurios XIX a. buvo uždarytos ir kapas neišliko.

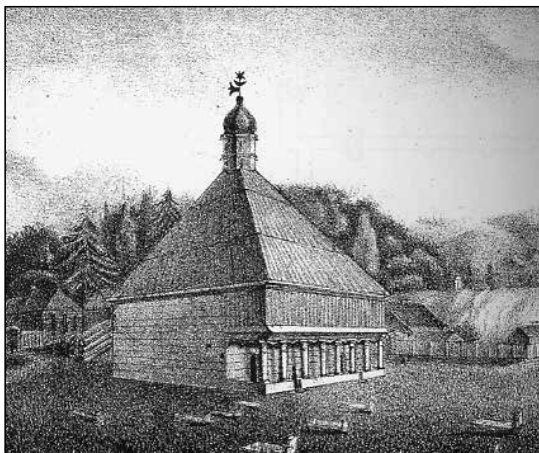
Vilniaus miesto savivaldybės Tarybos sprendimu J. K. Glaubico vardas suteiktas aikštei, esančiai senamiestyje, Subačiaus gatvės apžvalgos aikštelės teritorijoje.

„Nors dėl kai kurių kūrinių priskyrimo Glaubicui buvo ir tebėra ginčijamasi, aišku, jog jis buvo labai produktyvus, genialių sugebėjimų architektas, iš esmės sukūręs specifinį vilniškį baroko variantą, nulėmęs dabartinį Vilniaus senamiesčio vaizdą – su galingais kupolais, dinamiškais bokštais, grakščiais ir subtiliais frontonais, fasadais bei interjeriais. Jo neabejotinai žymus indėlis į Europos meną dar nėra deramai įvertintas“, – knygoje „Vilniaus vardai“ rašo Tomas Venclova.

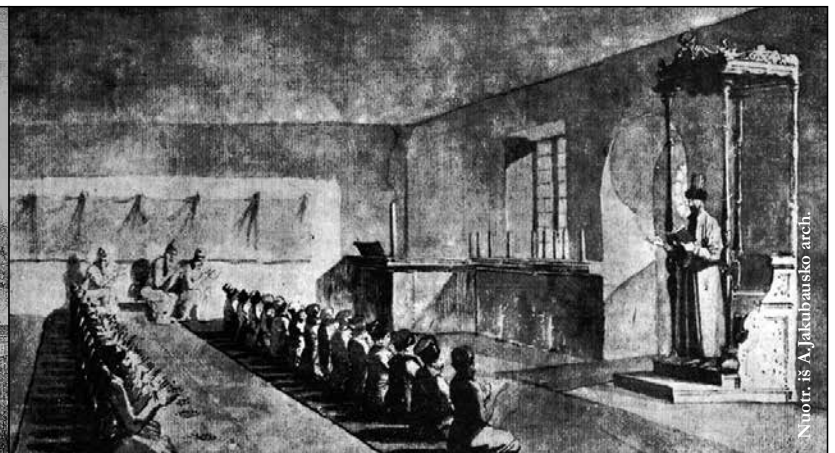

Bazilijonų vartai.

Totorių Lukiškės – istorinis Vilniaus Lukiškių pavadinimas

Senoji Vilniaus Lukiškių mečetė. J. Ozemblovskio litografija.

Malda Vilniaus Lukiškių mečetėje. 1781 m. P. Smuglevičiaus piešinys

Adas Jakubauskas

Vilniečiai ar Vilniaus svečiai eidami buvusio Puslaidininkų fizikos instituto kiemu (dab. A. Goštauto g. 11) net neįtaria ten buvus totorių kaimo, kuriame nuo neatmenamų laikų gyveno totoriai ir puoselėjo savo kultūrą ir religiją.

Lukiškės (istorinis pavadinimas Totorių Lukiškės) šiandien yra pačiame Vilniaus centre, anksčiau – „akalica“ (bajorkaimis), ten ilgus

šimtmečius tarp medžių ir totorių kapinių antkapinių paminklų stovėjo kukli medinė mečetė. Vilniaus totorių šventykla nuo seno buvo vienu iš LDK sostinės akcentų. Čia mėgdavę užsukti dailininkai, rašytojai, Vilniaus inteligentai... Lukiškių mečetės vidų 1781 m. piešė Pranciškus Smuglevičius, o išorę 1840 m. – J. Ozemblovskis. Manytina, kad XV a. pradžioje Totorių Lukiškėse pastatyta medinė mečetė. Jos architektūra buvo neįprasta – fasadas puoštas kolonada,

keturšlaitis stogas vainikuotas bokšteliu – minaretu. Pagal piešinius galima susidaryti vaizdinį, kad tai buvo viena didžiausių Lietuvos totorių mečečių. P. Smuglevičiaus piešinyje pavaizduotas maldos momentas, kai dvasininkas (*imamas*) sako pamokslą. XIX a. viduryje caro valdžia liepė nugriauti senąją mečetę ir vietoje jos pastatė nedidelį pastatą, savo išvaizda labiau panašų į gyvenamąjį namą su išsišokusiu nedideliu bokšteliu – minaretu. 1901 m. Totorių Lukiškėse buvo

pradėtas statyti tuo metu Rusijos imperijoje moderniausias kalėjimas. Kai kurie šaltiniai teigia, kad Lukiškių kalėjimas galėjo būti pastatytas ant pirmųjų, dar senesnių Lietuvos totorių kapinių. Esą jau veikiančio kalėjimo kieme dar ilgus metus buvo galima pamatyti antkapinį paminklą iš tų kapinių. Kad tuo metu Vilniaus priemiestis – Totorių Lukiškės buvo gausiai apgyvendintas – byloja senieji Vilniaus ir jo apylinkių brėžiniai. Totorių Lukiškėse ilgainiui pradėjo formuotis Mahometonų skersgatvis ir Mečetės gatvė.

Totorių kolonija Lukiškėse galėjo būti įkurta dar XV a. pradžioje, kaip viena iš kunigaikščio Vytauto Didžiojo sumanytų gynybos jungčių, saugančių Vilnių. Panašūs totorių bajorkaimiai atsirado ir kitur aplink Vilnių – Nemėžyje, Keturiasdešimt Totorių, Rudaminoje, Kenoje, Trakų Dūdakalnyje ir kitur.

Lukiškių totoriai 1784 m. akte išdidžiai liudijo savo gyvenvietės prie Vilniaus senumą. Pagal 1631 m. Jano Kierdėjaus atliktą LDK totorių valdų reviziją, Lukiškėse buvo suskaičiuoti 32 totorių namai. Jei darytume prielaidą, kad viename name tuo laikotarpiu vidutiniškai gyveno šeši žmonės – galima daryti prielaidą, kad 1631 m. Lukiškėse galėjo gyventi 192 gyventojai totoriai. Atsižvelgiant į to meto Vilniaus ir jo priemiesčių gyventojų tankį, tai buvo gana didelė gyvenvietė. Teisininkas ir Lietuvos totorių istorijos puoselėtojas Leonas Kričinskis, rašydamas monografiją apie Lukiškių mečetę, darė prielaidą, kad atskiros totorių šeimos buvo gausios ir jose galėjo gyventi trys kartos – seneliai, tėvai ir vaikai, taigi tikėtina, kad Vilniaus Lukiškių priemiesčio gyventojų skaičius galėjo būti gerokai didesnis.

Manytina, kad Lukiškių pavadinimas kilo nuo totoriaus Lukos asmenvardžio, kurio palikuonys Izmaelis ir Tahataras Kurmaševičiai paveldėjo ir 1559–1567 m. valdė šią žemę. Pats Luka gyveno XV–XVI a. sankirtoje. Totorių Lukiškės driekėsi

nuo Šv. Apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios iki Lietuvos Respublikos Seimo prieigų.

Aplink Lukiškių mečetę iki XX a. vidurio būta nedidelių totorių kapinių. Jas sovietų valdžia sunaikino 1968 metais, tuomet nugriauta ir čia stovėjusi mečetė, o istorinis Mahometonų skersgatvis ir Mečetės gatvė pervadinti į Obuolių ir Slyvų. Iš dalies Lukiškių totorių kapinių antkapinių paminklų buvo sumontuoti laiptai vienoje iš Rasų kapinių nuokalnių. Šių eilučių autoriui teko matyti tuos paminklus, sudėtus užrašais į viršų. Vėliau iš Rasų kapinių jie buvo pašalinti, šiuo metu buvusių Lukiškių totorių kapinių antkapinių paminklų buvimo vieta nežinoma.

Lukiškių kalėjime buvo kalinamas vienas iškiliausių totorių veikėjų, teisininkas, Lenkijos totorių kultūros ir švietimo draugijos pirmininkas Olgierdas Kričinskis. Jis buvo suimtas 1941 m. vasario 15 d. ir Lukiškių kalėjime laikomas iki pat Vokietijos–Sovietų Sąjungos karo, vėliau etapu išsiųstas į Gorkio kalėjimą Nr. 1, ten SSRS NKVD Ypatingojo pasitarimo sprendimu 1942 m. birželio 2 d. sušaudytas. Ant Lukiškių kalėjimo išorinės tvoros sienos 2022 m. pavasarį Motiejaus Jakubausko iniciatyva pakabinta memorialinė lenta, skirta Olgierdai Naimanui Kričinskiui atminti. Atminimo lentos pagaminimą parėmė Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos.

Žmonių pasakojimais statant LTSR Mokslų akademijos. Puslaidininkių fizikos ir Chemijos institutus daugelis kapinėse esančių palaikų nebuvo perlaidoti. Tą vėliau patvirtino archeologiniai tyrinėjimai. Barbariška Lukiškių mečetės ir kapinių griovimą nuotraukose užfiksavo tuometinio Puslaidininkių fizikos instituto darbuotojas Jonas Latvys. Jo darytos nuotraukos saugomos Lietuvos totorių bendruomenėje.

Naujoji Vilniaus Lukiškių mečetė. 1910 m.

Mečetę nugriauti buvo sumanyta dar penktajame XX a. dešimtmetyje (dokumentas rašytas rusų kalba), motyvuojant tuo, kad, neva, Vilniuje nėra tikinčiųjų. Dėl represijų baimės daugelis Lukiškių ir Vilniaus totorių pokaryje išvažiavo į Lenkiją – Balstogę ir Gdanską ir ten pradėjo naują gyvenimą. Kai kurie pasiekė netgi Australiją, Jungtines Amerikos Valstijas. Išsivio iš Lukiškių Bekiro Chaleckio dukra Laila Chalecki-Taib Australijoje ištekėjo už Malaizijos Saravako valstijos Pirmojo ministro Abdul Taib Mahmud ir tapo gerai žinoma Pietryčių Azijos moterų judėjimo ir Raudonojo pusmėnulio veikėja.

2015–2017 m. buvo atliekama Vilniaus Lukiškių aikštės rekonstrukcija. Anot archeologų, viduramžiais totoriai ten ganė arklius. Atlikdami kasinėjimus jie surado totorišką moters papuošalą, ieties antgalį ir strėlių antgalių. Taigi dabartinė Lukiškių aikštė irgi priklausė Totorių Lukiškėms.

Lukiškių mečetėje totoriai buvo kviečiami jungtis prie 1794 m. Tado Kosčiuškos sukilimo, 1812 m. stoti į imperatoriaus Napoleono kariuomenę, žygiuojančią į Maskvą. XIX a. pabaigoje Vilniaus Lukiškių mečetėje lankėsi garsus Krymo totorių intelektualas, laikraščio „Terdžuman“ („Vertėjas“) leidėjas ir redaktorius Ismailas Gasprinskis, 1930 m. mečetėje pabuvojo ir pamaldų klausėsi Lenkijos Prezidentas Ignacas Moscickis. Vilniaus kraštą prijungus prie Lietuvos, 1940 m. vasario 16 d. Vilniaus

Lukiškių mečetėje buvo meldžiamasi už Lietuvos Respubliką ir Prezidentą Antaną Smetoną.

Prasidėjus persitvarkymui 1989 m. šalia buvusių totorių kapinių buvo nuspręsta pastatyti LTSR Mokslų akademijos viešbutį. Prieš pradėdant statybos darbus, Lietuvos totorių kultūros draugija prašė atlikti archeologinius tyrinėjimus. Deja, dėl neteisingai pasirinktos archeologinių tyrimų vietos ir specialistų nebuvimo tuomet palaikų nepavyko surasti. Antrą kartą archeologiniai tyrinėjimai buvo atlikti 2023 m. vasarą, tuomet

profesionalūs archeologai surado nemažai nepalietų kapų, kultūriname sluoksnyje – namų apyvokos daiktų šukių, monetų ir kitų senovę menančių artefaktų, kuriuos visus suregistravo ir perdavė saugojimui.

2010 m. vasarą Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga (Motiejus Jakubausko iniciatyva) ant Puslaidininkių fizikos instituto šoninio fasado pakabino memorialinę lentą Lukiškių totorių kapinėms ir mečetei atminti.

Taigi ši Vilniaus vieta labai reikšminga Lietuvos totorių bendruo-

menei, 2021 m. Lietuvoje buvo iškilmingai pažymėti Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metai. Data pasirinkta neatsitiktinai – pagal lenkų istoriką Maciejų Strijkovskį būtent tuo metu Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas sudarė sąjungą su totoriais kovoje prieš Kryžiuočių ordina, LDK totoriai masiškai pradėjo kurtis Vytauto Didžiojo laikais. Manau, kad pribrendo laikas Lukiškėms (teritorijai nuo Šv. Apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčios iki Lietuvos Respublikos Seimo) sugrąžinti jų istorinį pavadinimą – Totorių Lukiškės.

Totoriams svarbią vietą priminė paroda

Karolina Baltmiškė

Spalio 16–18 dienomis Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga kartu su VĮ Turto banku surengė parodą „Totorių Lukiškės“. Kaip pažymėjo jos autorius Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Motiejus Jakubauskas, šia paroda norima priminti Totorių Lukiškių reikšmę Lietuvos totoriams. Parodoje eksponuoti Lietuvos totorių istoriją primenantys leidiniai, archeologinių tyrimų medžiaga, Lukiškių mečetės ir senųjų kapaviečių maketai, nuotraukos.

Simboliška, kad Lukiškėse prasidėjusi Lietuvos totorių istorija sugrįžta į savo namus. Kaip pabrėžė parodos autorius Motiejus Jakubauskas, šia paroda norėta atkreipti dėmesį į Lietuvos totoriams svarbią Lukiškių vietą, čia stovėjusią mečetę, totorių kapines, kad vykstant sparčiam A. Goštauto kvartalo virsmui būtų įamžintas šios istorinės vietos atminimas.

„1968 metais nugriautos mečetės vietoje planuojama sukurti ir pastatyti trimatį buvusios mečetės priekinio fasado vaizdą. Už jo mūsų bendruomenės veiklai bus skirta 250 kv. m. erdvė, – planus praskleidžia Motiejus Jakubauskas. – Priešais mečetę buvo kapinės. Kaip parodė 2023 metais atlikti archeologiniai kasinėjimai, yra išlikusių nemažai kapų. 2x10 metrų

šurfe buvo surastos devynios kapavietės. Nusprendėme šioje vietoje esančių palaikų į kitas vietas neperlaidoti. Ir tai padarėme dėl labai paprastos priežasties. Visų palaikų tikrai neįmanoma iškasti ir perlaidoti kitoje vietoje. Dalis kaulų būtų likę. Kai sprendėme klausimą dėl palaikų pasakiau: „Balsuokite kaip norite, bet aš

ant savęs šios nuodėmės neprisiimsiu. Tegul mirusieji guli ramybėje“. Taigi palaikai liko ten, kur ir buvo palaidoti. Kapinių vieta bus aptverta, užsėta veja, – pasakoja Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas. – Kitoje esančio pastato pusėje buvusios kapinės yra visiškai sunaikintos. Jų vietoje planuojama pastatyti memorialą“.

Parodos „Totorių Lukiškės“ atidaryme dalyvavo Lietuvos totorių atstovai, Seimo narė Dalia Asanavičiūtė, Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės patarėja Diana Varnaitė, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas, Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktorius Vidmantas Bezarus, Turto banko atstovai.

Tarp kitų eksponatų parodoje buvo eksponuotas Vilniaus Lukiškių mečetės maketas, kurį padarė Motiejus Jakubauskas.

Parodos metu, Aukso ženklų už nuopelnus Lietuvos totorių bendruomenėi, buvo apdovanotas ilgametis, buvęs Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas Adas Jakubauskas ir kadenciją baigusios Vyriausybės ministrė pirmininkė Ingrida Šimonytė, jos apdovanojimą atsiėmė ir perdavė Seimo narė Dalia Asanavičiūtė.

Parodos atidarymo metu Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Mobilizacijos ir pasipriešinimo departamentu prie Krašto apsaugos ministerijos.

Per parodos atidarymą koncertavo Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“.

Parodą „Totorių Lukiškės“ iš dalies finansavo Tautinių mažumų departamentas prie LR Vyriausybės.

30-metį atšventė Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazija

Lapkričio 21 d. Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazija šventė 30-metį. Vienintelės Lietuvoje baltarusių gimnazijos ištakos siekia 1919 metus. Tų metų vasario 1 d. Vilniuje, Bazilijonų rūmuose pradėjo veikti baltarusių gimnazija, kuria įsteigė Pagalbos nukentėjusiems nuo karo baltarusių draugija. Leidimą šiai mokyklai kurti suteikė tuomet švietimo ministro pareigas ėjęs Mykolas Biržiška.

Gimnazija veikė iki 1944-ųjų, iki kol ją uždarė Lietuva okupuojama sovietai. Sovietmečiu daugelis pedagogų buvo išstremti į Sibirą. Po to ilgus metus mokykla neveikė, tačiau, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1994 metais aktyvi baltarusių bendruomenė inicijavo mokyklos atgimimą.

Karoliniškėse atkurta mokykla

Gimnazijos šventės akimirka.

buvo pavadinta Vilniaus 68-ąja vidurine mokykla. Jai vadovavo Galina Sivalava.

2013 m. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu mokyklai suteiktas Pranciškaus Skorinos vardas.

Gimnazijoje pagrindinė mokomoji kalba baltarusių, tačiau dalis dalykų dėstoma ir lietuvių kalba. Šią mokyklą lanko mokiniai nuo pirmos iki dvyliktos klasės. Daugelis jų – baltarusių tautybės arba iš mišrių šeimų. Taip pat šioje ugdymo įstaigoje mokosi ir rusų, lenkų, totorių tautybės vaikai. Mokykloje daug dėmesio skiriama tautinės tapatybės puoselėjimui.

Į šventę susirinkusius gimnazijos mokytojus, mokinius, jų tėvus pasveikino gimnazijos direktorė Diana Stachnovič. Ji apžvelgė šios ugdymo įstaigos istoriją, padėkojo visiems, kurie prisidėjo prie šios mokyklos kūrimo, kurie nenuilstamai dirba šiandien.

Apsilankymu ir nuoširdžiais linkėjimais gimnazijos bendruomenę pagerbė

Gimnazija su jubiliejumi sveikino Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ vadovas Valentin Stech.

Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas, Ryšių su tautinėms bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė ir vyr. specialistė Aušra Šokaitienė, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos vyriausioji patarėja Alina Kowalevska, Bendrojo ugdymo skyriaus vyriausiasis specialistas Marius Labanauskas.

Šventinę nuotaiką kūrė gimnazijos mokiniai, kurie šoko klasikinius ir šiuolaikinius šokius, dainavo, grojo, deklamavo savo kūrybos eiles. Nuotaikingus pasirodymus dovanojo Vilniaus Simono Daukanto progimnazijos mokiniai ir baltarusių folkloro kolektyvas „Svitanak“

Parengta pagal TMD ir gimnazijos inf.

Susitiko Vilniuje gyvenantys baltarusiai

Spalio 25 d. 36-uosius veiklos metus skaičiuojanti Gudu kultūros draugija, vadovaujama Aliksandr Adamkovich, Tautinių bendrijų namuose surengė Vilniuje gyvenančių baltarusių susitikimą su Lenkijos Bielskio baltarusių licėjaus moksleiviais.

Bielskio B. Taraškievičiaus vardo baltarusių licėjus šiemet mini 80-ąsias įkūrimo metines. Bronislavas Taraškievičius gimė Vilniaus rajone, buvo baltarusių kalbininkas, pedagogas, visuomenės ir politinis veikėjas, pirmųjų gramatikos vadovėlių baltarusių

kalba autorius.

Šio licėjaus įkūrėjas ir pirmasis direktorius Anatolis Tyminskis po kelerių metų dėl persekiojimų turėjo palikti licėjų. Jis persikėlė gyventi į Vilnių. Šiame mieste ir palaidotas Saltoniškių kapinėse. Tad vienas iš licėjaus moksleivių atvykimo į Vilnių tikslų – pagerbti pirmojo direktoriaus atminimą.

Tuo pačiu licėjaus moksleiviai susipažino su Vilniaus miestu, o su

Svečių koncertas.

sirinkusiems Vilniuje gyvenantiems baltarusiams surengė koncertą, tuo patvirtindami, kaip svarbu yra saugoti tautinį tapatumą.

Parengta pagal TBN inf.

Tarptautinė Ukrainos mokykla Panevėžyje

Panevėžio miesto savivaldybė, siekdama padėti nuo karo nuketėjusiems ukrainiečiams, panaudo teise suteikė patalpas Tarptautinei Ukrainos mokykloje. Šių metų rugsėjį veiklą pradėjusią mokyklą lanko 101 mokinys ir dirba 19 pedagogų.

„Džiaugiamės, kad Panevėžys gali prisidėti prie ukrainiečių švietimo ir integracijos Lietuvoje. Tarptautinė Ukrainos mokykla tapo ne tik žinių šaltiniu, bet ir Panevėžyje gyvenančių ukrainiečių bendruomenės centru, vienijančiu jaunimą, mokytojus ir šeimas“, – sako mero patarėja Loreta Masiliūnienė.

Panevėžyje veikianti mokykla užtikrina, kad grįžę į savo šalį mokiniai galėtų tęsti mokslus Ukrainoje: nuo 1 iki 11 klasės mokomasi pagal Ukrainos valstybinę bendrojo ugdymo programą, kurią patvirtino Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Mokymo procesas pa-

Nuotr. autorius Giedrius Kartanis

pildytas lietuvių kalbos pamokomis, padedančiomis mokiniams lengviau integruotis į gyvenimą Lietuvoje. Baigę mokyklą, mokiniai gaus atestatus, pripažįstamus Europos ir Ukrainos universitetuose bei kolegijose.

Iš viso prieš dvejus metus įkurtoje Tarptautinėje Ukrainos mokykloje mokosi apie 2 700 mokinių, kuriuos moko beveik 250 pedagogų.

Tarptautinė Ukrainos mokykla veikia Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje. Ji finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto. Papildomas lėšas mokyklai išlaikyti renka Tarptautinis Ukrainos švietimo paramos ir labdaros fondas.

Parengta pagal Panevėžio miesto savivaldybės inf.

Integracija per ugdymą: savivertės ir pilietiškumo skatinimas

Nuotr. iš TMD archyvo

Lapkričio 22–23 d. Vilniuje vyko Tautinių mažumų departamento organizuotas tradicinis seminaras tautinių mažumų neformalaus ugdymo mokytojams. Jame aptartos aktualios temos, susijusios su šiuolaikiniu jaunimu, pilietiškumo skatinimu ir tautinių

mažumų integracija.

Seminaro dalyviai kartu su partitinio ugdymo mokymų vadovu, psichologijos doktorantu Gintautu Katuliu bei vaikų ir paauglių psichologe, organizacijos „Savanoriai vaikams“ vadove Ieva Šuipė nagrįnėjo,

kaip šiuolaikinės ugdymo praktikos gali padėti mokytojams efektyviau dirbti su jaunimu, analizavo grupės dinamikos, motyvacijos, savivertės ir pilietiškumo temas, kurios yra esminės, siekiant ugdyti pasitikėjimą savimi ir mokinių bendruomeniškumą.

Neformalaus ugdymo mokytojos pasidalijo mokinių pilietiškumo ugdymo patirtimi. Apsilankę Romų visuomenės centre, seminaro dalyviai susipažino su integracinių veiklų praktika, pasidalijo patirtimi ir užmezgė ryšius su kolegėmis.

Seminaro dalyvius pasveikino Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas. Renginį moderavo Tautinių mažumų departamento Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė.

TMD inf.

„Sustingusi gintare“ – dokumentinis filmas apie Lietuvos karaimus

Spalio 30 d. Turkijos ambasada Lietuvoje Vilniaus universitete pristatė turkų režisieriaus Giokče Kaan Demirkirano (Gökçe Kaan Demirkiran) dokumentinį filmą „Sustingusi gintare“. Filmo iniciatorius ir rėmėjas – ARTAŠ bendrovė, kurios atstovas Šerhanas Četinsaja (Şerhan Çetinsaya) atvyko į renginį iš Stambulo. Renginyje dalyvavo Turkijos, Azerbaidžano ir Kazachstano ambasadoriai Lietuvoje, Vilniaus Universiteto Filosofijos fakulteto dekanas prof. dr. Jonas Dagys ir prodekanas doc. dr. Vytis Silius, Lietuvos karaimų bendruomenės vadovai doc. dr. Karina Firkavičiūtė ir Jurijus Špakovskis, Turkijos karaimų bendrijos pirmininkė Idil Karayegen, gausus Lietuvos karaimų ir totorių bendruomenių būrys, universiteto dėstytojai ir studentai.

Filmas vadinasi „Sustingusi gintare“. Šis pavadinimas susijęs su metafora, kurią prieš šimtą metų pavartojo lenkų tiurkologas profesorius Tadeušas Kowalskis (1889–1948), 1925–1927 metų vasaras praleidęs Trakuose, tyrinėdamas karaimų kalbą. Jis yra pasakęs, kad „per amžius išsaugota karaimų kalba – tai tarsi mažas inkluzas gintare“.

Apie dokumentinio filmo sukūrimą kalbamės su diplomate, vertėja, žurnaliste, humanitarinių mokslų daktare prof. Halina Kobeckaite.

Gerbiama profesore, kadangi Jūs buvote prie šio dokumentinio filmo ištakų, papasakokite, kokia buvo jo kūrimo pradžia?

Kaip per pristatymą minėjo filmo režisierius Giokče Kaan Demirkirano, pradžių pradžia buvo ARTAŠ bendrovės atstovo Šerhanas Četinsaja pasiūlymas. Aš buvau pirmoji, kurią p. Giokče kalbino ir filmavo – pirmiausia Turkijoje, kur tuo metu atostogavau, o vėliau Trakuose. Be

abejo, pritariau minčiai sukurti filmą apie mano tautiečius, bet scenarijus su autoriumi neaptarinėjau. Jis viską darė savo paties iniciatyva. Kai pamačiau jau gatavą produktą, buvau nustebusi, kad režisierius sugebėjo surasti Turkijoje tiek daug žmonių, vienaip ar kitaip nusimanančių ir gana kategoriškai reiškiančių savo nuomonę. Iš tų istorikų, kuriuos matome ir girdime ekrane, pažįstu tik prof. Ilberą Ortaylı, su kuriuo likimas mane buvo suvedęs dar 1991 m. vienoje konferencijoje Suomijoje. Kai atvažiavau dirbti į Ankarą, jis mane tuoj pat susirado ir toliau palaikėme pažintį. Apie jo dalyvavimą filme sužinojau tik pamačiusi jį ekrane. Tad mano dalyvavimas kuriant šį filmą apsiriboja tik tuo, kad pati jame kalbu. Daug kas buvo iškirpta. Pasakojau, pvz., apie Mykolo Firkovičiaus neįkainojamus ir su kitais nepalyginamus nuopelnus saugant karaimų kalbą ir jos istorinį

palikimą. To pasakojimo neliko. Dėl to man apmaudu. Jei klausiate, kiek prisidėjau – tai nebent prie pavadinimo. Susitikusi pirmą kartą su būsimu filmo režisieriumi p. Giokče Turkijoje pacitavau prof. Kowalskio žodžius, kad „per amžius išsaugota karaimų kalba – tai tarsi mažas inkluzas gintare“. Taip atsirado filmo pavadinimas, kuris, deja, plačiau ekrane nėra paaiškintas. Dar man teko redaguoti į lietuvių kalbą išverstus filmo titrus, nes buvo daug netikslumų.

Kaip apibūdintumėte šio filmo svarbą?

Mano galva, režisierius sukūrė ne tiek filmą apie karaimus, kiek nufilmavo simpoziumą, kurio tema žymiai platesnė negu tas inkluzas, kuris, ačiū Dievui, dar ne visai sustingęs. Prof. Kowalskis galvoje turėjo karaimų kalbą, kuri sustingusi it inkluzas gintare. Ir apie tai filme kalba jo dalyviai, paaiškindami, kodėl mažėja

kalbančių ir mokačių savo gimtąją kalbą. Bet filmo autorius kėlė sau platesnę užduotį, ir karaimai čia tarsi instrumentas, leidžiantis tą užduotį atskleisti: pasaulio kultūrų persipynimą ir labai svarbius Lietuvos ir Turkijos ryšius. Filme gvildinama ir kita reikšminga tema, susijusi su karaimų tautos bei tautinės tapatybės formavimusi. Turkų istorikai pasakoja, kaip karaimų religija senovėje plito tarp tiurkų genčių, koki vaidmenį čia suvaidino Chazarų valstybė, ir kaip formavosi karaimų tiurkų tauta. Jie pažymi, kad etnis karaimų tiurkiškumas nėra iš piršto laužtas ar atskirų asmenų sugalvotas dalykas, o pagrįstas istoriškai vykusiais žmonių bendruomenių judėjimais skirtingose geografinėse platumose ir natūraliu kultūrų persipynimu. Ypač svarbi gana plačiai ir naujai filme aptariama tiurkiškos savimonės atsiradimo pačioje Turkijoje ir karaimų tautinės savimonės sąveika. Turkų istorikai neneigia ją esant, kaip kad daro savo rašiniuose ir net viešojoje erdvėje kai kurie Lietuvos istorikai, o priešingai – pabrėžia jos buvimą ir formavimąsi remdamiesi šaltiniais apie karaizmo tikėjimo plitimą senovėje tarp tiurkiškų genčių ir vėlesnėmis Europos raidos tendencijomis. Jie atkreipia dėmesį į visiems gerai žinomą faktą, kad ne tik Europoje iki pat XIX a. vidurio tautiškumo ar nacionalumo sąvoka neegzistavo – žmonės skyrė išpažįstama religija. Prasidėjus nacionaliniams judėjimams Europoje, formuojantis tautoms ir nacionalinėms valstybėms, šios idėjos išplinta ir tarp atskirų tautų ir tautelių, gyvenančių įvairiose valstybėse. Turkiškumo savimonės supratimas ir pačioje Turkijoje kyla XIX a. pabaigoje. Pabrėžiama Turkijos intelektualų, politikų, mokslininkų veikla ją aktyviai skatinant XX a. pradžioje, ryškiai atskiriant islamą nuo turkiškumo tapatybės. Šią idėją itin rėmė ir jaunos Turkijos Respublikos vadas Mustafa Kemal Atatiurkas, paskelbęs, beje, iki šiol plačiai vartojamą lozungą: „Didžiuo-

juosi, kad esu turkas“. Ypač įdomiai, remdamiesi faktais, kurie mums iki šiol buvo nežinomi, turkų istorikai nušviečia ilgamečio karaimų religinio ir pasaulietinio vadovo prof. Hadži Serajos Chano Šapšalo (1873–1961) veiklą, susijusią su karaimų tautinės savimonės ir tapatumo plėtojimu ir ypatingu dėmesiu tautinėms vertybėms. Jie tvirtai sieja ją su minėto turkų inteligentijos nacionalinio mentaliteto augimu, paskatinto nacionalinio judėjimo Vakarų Europoje. Tokiu būdu karaimų tautiško tapatumo tapsmas parodomas kaip bendros Europos kultūros ir istorijos raidos dalis, o karaimai, ir ypač prof. Šapšalas, iškyla kaip tvirtas tiltas, jungęs ir tebejungiantis Lietuvos ir Turkijos kultūras bendrame europiniame kontekste. Mano galva, ši mintis ir yra svarbiausia filme.

Kaip sakėte, filmas labiau panašus į simpoziumą, kuriame pateikiamos įvairios nuomonės. Ar su visomis mintimis sutinkate? Kurios mintys Jums sukelia abejonių?

Taip, filmą galima apibūdinti kaip nufilmuotą simpoziumą ar konferenciją, kur kiekvienas išreiškia savo nuomonę, nežinodamas ir negirdėdamas, ką sako kiti. Labiausiai pasigedau filme veiksmo ir kadru, kurie parodytų, jog karaimų bendruomenės egzistuoja tiek Lietuvoje, tiek Turkijoje. Būtų gera pamatyti, ką jos veikia ir kaip funkcionuoja. Tokie vaizdai paliudytų, kad, nepaisant mažėjančio skaitlingumo, mes vis dar gyvuojame, ir parodytų, ką darome, kad išsaugotume savo tautą ir jos tautines vertybes – kalbą, papročius, tradicijas, istorinę atmintį ir norą būti drauge.

Šis filmas – ne vienintelis, nagrinėjantis Lietuvos karaimų istoriją. Prisiminkime bent jau kelerių pastarųjų metų darbus, nagrinėjančius šią temą?

Paminėčiau kelis filmus, kurie buvo sukurti dar pirmaisiais Atgimimo metais ir vėliau. Tai buvo keli režisieriaus Vidmanto Puplauskio filmai. Vienas jų – „Lietuva ne Krymas,

bet gimta šalėlė“, kuriame kai kurių įamžintų žmonių. Deja, režisieriaus jau nėra tarp mūsų, bet jo sukurtas filmas nepraranda svarbos ir aktualumo. Kitas to paties režisieriaus sukurtas filmas „Karaimų godos“, kuriame dalyvauja jau kitos kartos žmonės. Abu šiuos filmus galima rasti LRT mediatekoje.

Be filmų, turime daug TV laidų, kurių vaizdinė medžiaga fiksuoja mūsų kasdienį gyvenimą, pasakoja istorijas apie praeitį, bet nepamiršta ir dabarties. Ypač daug įvairių žiniasklaidos priemonių dėmesio sulaukėme 2022 m., kai Lietuvoje buvo minimi Karaimų metai. Be vizualinės medžiagos, karaimų kultūros kraitelė pasipildė tada ir keliais rašytiniais šaltiniais. Buvo išleista prisiminimų apie Trakų karaimus knyga „Karaimas buvau, karaimas esu“ (2022), mano knyga „Karaimų istorijos pėdomis“ (2022), Sauliaus Kurnicko knyga apie Panevėžio karaimus „Karaimai visada buvo su mumis“ (2023). Be to, buvo daug radijo laidų, įrašų Bernardinų, Delfi, 15 min ir kitose internetinėse platformose. Dėmesio tikrai nestokojame.

Pasinaudodama proga, norėčiau dar kartą padėkoti filmo kūrėjams ir jo pristatymo rengėjams – Vilniaus universitetui ir Turkijos Respublikos ambasada Lietuvoje bei žiūrovams, gausiai susirinkusiems į VU Aulą Parva, už dėmesį, parodytą visai karaimų bendruomenei. Ypač nuoširdų acū noriu pasakyti VU Azijos ir transkultūrinių studijų instituto lektorei Natelai Statkienei, puikiai atlikusiai visą organizacinę darbą.

Į šį renginį buvo atvykusi ir Turkijos karaimų bendrijos pirmininkė p. Idil Karayeğen. Manykime, kad tai yra ateities preliudija, paskatinta šių ekrane parodytų vaizdų ir garsų. Gal po to gims ir nauji filmai, kuriuose jau bus ne vien kalbos apie praeitį, o veiksmas – karaimų bendruomenės parodys, ką veikia ir kaip gyvena čia ir dabar.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Kauno įvairių tautų kultūrų centrui – 20

Lapkričio 27 d. Kauno įvairių tautų kultūrų centras šventė savo veiklos 20-metį. Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas, sveikindamas su jubiliejumi, prisiminė ir centro įkūrimą. Jis dėkojo prisidėjusiems prie centro veiklų ir padedantiems tautinėms mažumoms integruotis į visuomenę.

Renginio metu Kauno miesto tarybos narys Gediminas Vasiliauskas įteikė E. Rušinskaitei apdovanojimą – Burmistro Jono Vileišio medalį už nuopelnus Kauno miesto savivaldos įtvirtinime, už pilietinių iniciatyvų įgyvendinimą ir miesto įvaizdžio stiprinimą. Dainius Babilas Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Sidabro garbės ženklu „Už nuopelnus“ – už nuoseklų, atsakingą ir nuoširdų darbą, įsitraukimą ir rūpestį tautinėmis bendrijomis, už draugiškos, atviros bei palaikančios aplinkos kūrimą Kauno įvairių tautų kultūrų centre per savo darbinės veiklos 20-metį apdovanojo centro darbuotoją Vidą Bendoraitienę.

„Kartu su visais Kauno įvairių tautų kultūrų centro kolegomis ir tautinėmis bendruomenėmis tariame nuoširdų ačiū mūsų partneriams, bičiuliams ir rėmėjams už visus per 20 metų nuveiktus darbus, kuriant

Kauniečius pasveikino Tautinių mažumų departamento, Tautinių bendrijų tarybos ir Tautinių bendrijų namų atstovai..

pilietišką, daugiakultūrę ir darnią Lietuvą“, – kalbėjo centro direktorė Eglė Rušinskaitė.

Kauno įvairių tautų kultūrų centras – tautinių mažumų kultūros, švietimo, neformalaus ugdymo ir jaunimo veiklos srityse veikianti įstaiga, kuri siekia stiprinti kultūrinės įvairovės, tautinės tolerancijos ir pagarbos kiekvienos tautybės žmogui vertybes, formuoti tarpkultūrinius ryšius bei dialogą. Įstaiga kuria ir puoselėja kultūrinę erdvę įvairių tautybių žmonių bendravimui bei bendradarbiavimui, įgyvendina tautinių santykių darnumo politiką, inicijuoja ir įgyvendina įvairius projektus, kurie padeda integruoti tautines mažumas į šalies visuomenę.

Kasmet centras organizuoja apie šimtą kultūros renginių: koncertus, meno parodas, vakarones, poezijos skaitymus, kulinarinio paveldo ir knygų pristatymus, mokymus ir seminarus tautinių mažumų bendruomenių vadovams, lyderiams, aktyviems organizacijų nariams ir jaunimui. Tai yra pagrindinė įstaiga Kauno mieste ir regione, padedanti tautinėms bendruomenėms burtis, puoselėti savo tradicijas, mokytis ir saugoti savo gimtąją kalbą bei integruotis į Lietuvos visuomenę.

2004–2020 m. įstaigai vadovavo direktorius Dainius Babilas, nuo 2020 m. – Eglė Rušinskaitė.

Parengta pagal TMD inf.

Pasveikinti kauniečių susirinko gausus būrys bičiulių.

Vilniuje vyko Šofarų maršas ir žydiškos muzikos festivalis

Karolina Baltmiškė

Spalio 2 d., švenčiant Roš HaŠana – 5785-uosius metus pagal Hebrajiškąjį kalendorių, Vilniuje įvyko Šofarų maršas. Atidarymo ceremonijos metu atstovai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Ukrainos ir Didžiosios Britanijos meldėsi už taiką Izraelyje, o žygiuodami Vilniaus miesto gatvėmis pūtė šofarus, skelbdami naujųjų metų pradžią bei linkėdami žydų tautai ramybės, taikos ir Dievo apsaugos. Šventinės eitynės nusidriekė nuo Gedimino kalno papėdės iki Vilniaus Rotušės aikštės, kur Šofarų maršo dalyvius pasitiko šventinį stalą paruošę Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės nariai.

Šofarų maršas yra žydiškos muzikos ir kultūros festivalio „Shalom Culture & Music Festival“ dalis. Festivalio uždarymo koncertas įvyko spalio 3 d. Šv. Kotrynos bažnyčioje.

Koncerto pradžioje sveikinimo kalbą sakė Izraelio ambasadorės

Lietuvoje pavaduotojas Erez Golan, o muzikinę koncerto programą atidarė litvakiškų šaknų turinčio minimalizmo kompozitoriaus Philip Glass kūrinys „Mad Rush“, kurį atliko perkusijos duetas „Tandem A.S.“ – Sigitas Gailius ir Andrius Rekašius.

Šofarų Maršo dalyviai atliko specialiai šiam renginiui sukurtą kompoziciją „Malda už Izraelį“. Muzikiniėje maldoje seno-

Klarnetininkė iš Izraelio Orit Orbach

Šofarų maršas prasidėjo Gedimino kalno papėdėje.

Nuotr. autorė Vetrė Antanavičiūtė

vinius hebrajiškus ragus – šofarus pūtė atlikėjai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Ukrainos ir Didžiosios Britanijos.

Publiką sužavėjo bajano virtuosas iš Ukrainos Yevgenii Musijets, atlikęs Jievaro Jasinskio kūrinį „Malda už taiką“, Ivan Levitskij „Ukrainian Rhapsody“ ir senovinę hebrajišką malda „Oseh Shalom“.

Koncerto kulminacija – daugybės žiūrovų aplođismentų sulaukęs žymios klarnetininkės iš Izraelio Orit Orbach muzikavimas.

Festivalio baigiamajame koncerte taip pat grojo Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Barkauskas), arfininkė Joana Daunytė.

„Festivalio atidarymo koncertas įvyko gegužės 14 dieną, minint Izraelio valstybės 76-ąsias Nepriklausomybės metines. Beveik pusę metų trukusio žydiškos muzikos ir kultūros festivalio renginiai džiugino Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Alytaus, Telšių, Palangos ir Zapyškio gyventojus“, – renginį apibūdina festivalio rengėjas, VšĮ „Prabudimo orkestro“ vadovas Tadas Daujotas.

Festivalį iš dalies finansavo Vilniaus ir Kauno miestų savivaldybės, Izraelio ambasada Lietuvoje, Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės, Wix.com, Park Inn Vilniaus oro uostas bei privatūs rėmėjai.

Klaipėdos azerbaidžaniečiai pagerbė vėliavos dieną

„Azeris“ narė, sekmadieninės mokyklos mokytoja Rena Mammadova.

Lapkričio 9 d. Klaipėdos tautinių kultūrų centre skambėjo azerbaidžaniečių muzika, dainos ir šokiai. Susirinkusieji turėjo retą progą išgirsti kaip skamba azerbaidžaniečių instrumentai – taras ir sazas.

Per šventę sugiedotas Azerbaidžano himnas, prisiminta, ką simbolizuoja vėliavos spalvos, ragauta ir azerbaidžanietišku vaišiu.

KTKC inf.

„Vėliavos diena – valstybinė Azerbaidžano šventė, džiugu, kad ją galime paminėti ir turime progą

susitikti ir pabūti kartu, susirinkti bendruomenėje“, – sakė Klaipėdos regiono azerbaidžaniečių draugijos

Paminėta Baltų vienybės diena

„Daugiau nei prieš dešimtmetį, ieškant naujos kultūrinės veiklos, bevartant seną kalendorių, dėmesį patraukė viena iš išimintinių dienų – Baltų vienybės diena. Taip ir gimė bendrų koncertų idėja – Baltų kultūros banga“, – tai Klaipėdos apskrities latvių asociacijos „Atpūta“ pirmininko Gotfrido Tapino mintys.

Jau kuris laikas Klaipėdos mieste gyvuoja tradicija susirinkti uostamiesčio ir Latvijos meno kolektyvams bei atlikėjams i ir kartu muzikuoti, prisiminti bendras šaknis. Ir šį rudenį, atsiliepiant i Latvių iniciatyvą kartu švęsti Latvijos nepriklausomybės dieną, I. Kanto viešosios bibliotekos Melnragės padalinio salėje vilnijo jau dvidešimtoji „Baltų kultūros banga“.

Latvių asociacijos iniciatyvą kviesta švęsti Latvijos nepriklausomybės dieną.

Latvijos nepriklausomybės dienos proga, Klaipėdos tautinių kultūrų centre buvo eksponuojami Liepojos

vaikų ir jaunimo centro tekstilės dizaino studijos darbai (pedagogė Indra Bunka) . Šią parodą pristatė Klaipėdos apskrities latvių asociacija „Atpūta“.

KTKC inf.

Vokiečių bendrija pakvietė į šv. Martyną

Klaipėdos vokiečių bendrija lapkričio 9 d. tradiciškai visus kvietė į šv. Martyno žibintų eitynes. Prie jų prisijungė ir tautinių bendruomenių sekmadieninių mokyklų auklėtiniai. Jie gaminosi žibintus, dalyvavo eitynėse. Savo žibintą pasigamino ir Tautinių kultūrų centro kolektyvas“. Nesigirsime, bet mūsų žibintą daug kas pastebėjo, o iš Klaipėdos vokiečių bendrijos už dalyvavimą ir pagaminimą

žibintą gavome ne tik padėką, bet ir dovaną – ekskursiją po Klaipėdos miestą“, – pasidžiaugia centro darbuotojai.

Nuo 2009 metų Klaipėdos vokiečių bendrija kasmet organizuoja šv. Martyno žibintų eitynes – tai sena Klaipėdos krašto tradicija. Pastaraisiais metais ši tradicija išplito po visą miestą – Klaipėdos turizmo informacijos centras ėmėsi organizuoti

rudens šventę „Šv. Martynas. Ir jo Žąsys“, papildytą dar ir gastronomiškais, koncertiniais elementais.

Prieš tradicines eitynes Danės skvere Simono Dacho progimnazijos teatro klasės mokiniai kvietė šeimas dalyvauti įvairiuose žaidimuose, atlikti įdomias užduotis ir pasivašinti vaikų dienos centro „Dienvidis“ paruošta arbata ir šiltu vaikišku obuolių punšu.

Parengta pagal KTKC inf.

Elviros Drozdovos ir jos mokinių darbų paroda

Iki 2025 m. sausio 31 d. Tautinių bendrijų namuose veikia Krymo totorių menininkės, Eupatorijos miesto (Krymas) tautodailininkų gildijos narės, profesionalios siuvinėtojos, rankinio ir mašininio siuvinėjimo technologės Elviros Drozdovos ir jos įkurtos Siuvinėjimo akademijos studentų darbų paroda „Išsiuvinėti ornamentai“.

„Parodoje pristatomi įvairiomis technikomis, kurių mokomės Siuvinėjimo akademijoje, sukurti darbai“, – savo studentų darbus per lapkričio 4 d. vykusį parodos atidarymą kalbėjo menininkė. Ji nuo 2003 m. dirbo siuvinėjimo mokytoja Kryme (Eupatorijoje). Mokė būsimašias profesionalias siuvinėtojas. Prasidėjus karui Ukrainoje su šeima atvyko į Lietuvą. Įsikūrė Kaune. Šiame mieste įkūrė ir Siuvinėjimo akademiją.

Kartu su savo mokinių darbais Elvira pristato ir savo siuvinėtą darbą, kuriame iš totoriškų ornamentų sukurtas Gyvybės medis.

Totoriški ornamentai į Gyvybės medį susipina ir šioje parodoje eksponuojamuose E. Drozdovos

Nuotr. autorė Karolina Baltišskė

Elvira Drozdova ir jos darbai, eksponuojami Tautinių bendrijų namuose.

tapybos darbuose. „Šie darbai sukurti naudojant unikalų Krymo totorių ornamentą „Ornek“, kuriame į vientisą sistemą sujungiami apie 35 smulkius augalinius ir geometrinius elementus. Ornamentai turi savo reikšmes. Pavyzdžiui, gvazdikai yra brandesnio amžiaus moters, rožės – jaunos moters, neišsiskleidęs žiedas – jaunos mergaitės simbolis. Vyrų simbolis – tulpė, berniukų – migdolo žiedas. Šiais ornamentais puošiami ir tautiniai

drabužiai. „Ornek“ 2021 metais buvo įtraukti į UNESCO nematerialaus kultūros paveldo sąvadą“, – savo tautos kultūros ypatumus apibūdina Elvira Drozdova.

Apie tautinių drabužių simboliką, demonstruodama jais pasipuošusius ansamblio „Efsane“ dalyvius, koncertavusius per parodos atidarymą, pasakojo ir ansamblio vadovė Elnara Churlu.

TBN inf.

„Pokrovo varpai“ – vertybės, kurios sujungia

Lapkričio mėnesį Vilnius tapo traukos centru specialistams ir entuziastams iš įvairių šalių, siekiantiems išsaugoti liaudies tradicinės muzikinės kultūros pa-

veldą. Būtent čia šiuo laikotarpiu vyksta tarptautinis festivalis „Pokrovo varpai“. 2024 m. festivalis vyko devynioliktą kartą.

Festivalis „Pokrovo varpai“ jau

seniai tapo puikia platforma folkloro specialistų, mėgėjų ir klausytojų dialogui. Jo programa suteikia tam didžiules galimybes, siūlydama įvairius formatus ir renginius, atitinkančius skirtingus tikslus: nuo kultūrinių-švietėjiškų iki edukacinių, auklėjamųjų ir mokslinių.

Festivalio atidarymo koncerte Šv. Kotrynos bažnyčioje „Muzika gurmanams“ susirinkusius svečius sveikino Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas. Skambėjo armėnų duduko ir kartvelų tradicinė polifoninė muzika, setų polifoninio dainavimo tradicija iš Estijos, ukrainiečių kazokų dainos, lietuviškos sutartinės.

Organizatorių nuotr.

Dalyvavimas tarptautinėje konferencijoje „Mano šeima – mano ištakos“ reikalavo rimto ir kruopštaus vaikų ir tėvų pasiruošimo rengiant pranešimus. Buvo panaudoti unikalūs dokumentai ir nuotraukos iš šeimos albumų bei archyvų, turinčių didelę istorinę ir kultūrinę vertę. Apskritoj stalo diskusija „Globalizacijos poveikis liaudies tradicijų tęstinumui“, kurioje dalyvavo specialistai iš Lietuvos, Armėnijos, Lenkijos, Ukrainos, Latvijos, Sakartvelo, Ispanijos, Norvegijos ir Vokietijos suteikė galimybę diskutuoti nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo šiuolaikiniame pasaulyje klausimais, profesionaliai aptarti tradicinės kultūros aktualizavimo būdus.

Kūrybinėse tradicinio dainavimo ir šokio laboratorijose folkloro specialistai iš įvairių šalių pristatė liaudies tradicinės muzikos išsavinimo metodus. Dalyvavimas laboratorijose suteikė galimybę įsijausti į skirtingų kultūrų muzikines tradicijas, giliau suprasti kaip yra suformuota jų muzikinė kalba, pasikeisti folkloro mokymo metodikomis, įgyti naujų darbo su balsu technikų, įsigilinti į dainavimo manieros formavimo principus.

Rotušėje įvykęs koncertas „Festivalio dalyvių meniniai portretai“, tarsi muzikinis maratonas – truko net šešias valandas, suteikdamas puikią progą įvairiai ir išsamiai pristatyti daugybę ansamblių. Kiekviena koncerto dalis turėjo savo idėją, toną ir atmosferą,

kurią formavo skirtingos muzikinės tradicijos. Lietuviškas sutartines keitė įvairių tautų lyrinės, apeiginės, vestuvių dainos. Liaudies instrumentinės muzikos įvairovę demonstravo latvių, ukrainiečių, armėnų, lenkų ir norvegų muzikantai. Galingais, sodrių tembrų balsais ryškiai savo tradiciją pristatė atlikėjai iš Ukrainos ir Lenkijos, o charizmatiškai atliktas sudėtingiausias kartvelų daugiabalsis dainavimas virto koncerto kulminacija. Šis koncertas aiškiai parodė, kad šiandien svarbu ne tik orientuotis į kaimo liaudies muzikantų atlikimo patirtį, bet ir išsiklausyti, kaip muzikines tradicijas pristato jaunosios kartos atlikėjai.

Parengta pagal Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras inf.

2024-uosius „Dačija“ skyrė 35-mečiui

Karolina Baltmiškė

„Šiomet Lietuvos rumunų ir moldavų kultūros bendrija „Dačija“, minėjome 35-uosius veiklos metus, tad visi mūsų renginiai, kuriuos organizavime įgyvendindami Tautinių mažumų departamento iš dalies finansuotą projektą „35 metų bendrijos „Dačija“ veikla tarpkultūrinio dialogo kontekste“ buvo skirti šiai sukakčiai“, – sako bendrijos pirmininkė Lučija Bartkienė.

Bendrija „Dačija“ įkurta 1989 metais. „Būtent tų metų vasario 12 dieną apie 200 Lietuvoje gyvenančių moldavų ir rumunų, susirinkę buvusio projektavimo instituto „Monolitas“ salėje nusprendė steigti bendriją ir kartu puoselėti savo kultūrą, pristatyti ją Lietuvos žmonėms, – draugijos istoriją ir veiklą peržvelgia pirmininkė. – Nuo pat Lietuvos Atgimimo pradžios mes buvome kartu su lietuviais, palaikėme Sąjūdžio iniciatyvas, aktyviai dalyvavome mitinguose ir Baltijos kelyje. 2011 metų spalio 9 dieną Lietuvos moldavai, bendrijos „Dačija“ nariai, Kryžių kalne pastatė simbolinį balto akmens Kryžių su

Moldovos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Emil Druc pasveikino 35-mečių švenčiančią bendriją „Dačija“ ir jos vadovei Lučijai Bartkieniėi įteikė Moldovos Respublikos aodovanojimą.

užrašū: „Už Moldovos ir Lietuvos šviesią ateitį“. Bendrijos pastangomis Vilniuje turime Moldovos gatvę. 2022 metais buvo atidengta simbolinė lentelė su užrašū: „1990 m. gegužės 31 d. Moldovos Aukščiausioji taryba pirmoji pripažino Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymą“.

Jubiliejinių metų renginiai prasidėjo išpūdinga Milos Gorun Kudinos siuvinėjimų paroda Marijos ir Jurgio Šlapelių name-muziejuje Vilniuje. Vėliau menininkės darbai buvo eksponuojami Seimo lankytojų centre.

Vasario 15 d. Lietuvos mokslų akademijoje, dalyvaujant akademijos

prezidentui akademikui Jūriui Baniui, Moldovos Respublikos garbės konsulai Lietuvoje akademikui Valdemarui Razumui, Moldovos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Emil Druc, tautinių bendrijų atstovai. Tą dieną Mokslų akademijoje buvo atidaryta prieš kelerius metus iš Moldovos atvykusios dailininkės Rodikos Morari tapybos darbų paroda.

Pavasari draugijos nariai gausiai susirinko į tradicinę Marcišor šventę. „Šią pavasario atėjimo šventės tradiciją bendruomenė atsinešė iš Moldovos ir Rumunijos. Pavadinimas Marcišor yra kilęs iš lotyniško žodžio Martie.

Bendruomenė su kitomis tautinėmis bendrijomis dalyvavo Dainų šventėje.

Tai – tradicinė pavasario šventė, susijusi su žemdirbyste, o šventės ištakos siekia daugiau nei 8000 metų. Šventės simbolis Marcišor – raudonas ir baltas pumpurėliai, simbolizuojantys meilę ir pagarbą. Kiekvieną pavasarį, kovo 1-ąją, žmonės dovanoja vieni kitiems šį mažą, mielą amuletą, linkėdami svajonių išsipildymo, meilės ir laimės. 2017 m. gruodžio 6 d. Marcišor tradicija buvo įtraukta į pasaulio UNESCO nematerialųjį kultūros paveldo sąrašą, – vieną gražiausių švenčių pristato Lučija Bartkienė.

Gegužės 30 d. 16 val. Lietuvos mokslų akademijos Didžiojoje konferencijų salėje vyko Moldovos Respublikos Jaunimo choro „Cantabile“ šventinis koncertas. Prieš jį Moldovos

Respublikos ambasadorius Lietuvoje Emil Druc pasveikino ir 35-metį švenčiančią bendrijai „Dačija“ ir jos vadovei Lučijai Bartkieniui įteikė Moldovos Respublikos parlamento pirmininko pasirašytą Pirmojo laipsnio diplomą kaip aukšto įvertinimo ir padėkos ženklą už ypatingus nuopelnus, puoselėjant organizuojant išeivijos veiklą, Lietuvoje gyvenančių tautiečių nuolatinį tautinio ir kultūrinio tapatumo puoselėjimą.

Rugpjūčio 28 bendrija „Dačija“ Moldovos Respublikos ambasadoje šventė 33-iąją nepriklausomos ir suverenios Moldovos gimtadienį.

Rugpjūčio 31 d. paminėta Rumunų kalbos diena – draugijos nariai rašė diktantą..

Rugsėjo 28 dieną grupė „Dačijos“ narių apsilankė pas dailininkę Rodiką Morari, išikūrusią Kačerginėje. „Per susitikimą kalbėjome apie žymaus rumunų rašytojo Ion Creanga pasaką „Maišelis su dviem pinigėliais“, išvers-tą iš rumunų į lietuvių kalbą (vertėja L. Bartkienė) ir įtrauktą į 2022 metais išleistą knygą „Užburtas miestas. Kauno tautų pasakas“. Vaikai turėjo galimybę palyginti įvairius pasakos pagrindinio herojaus Gaidžio piešinius. Taip pat perskaityti pasaką ir lietuvių, ir rumunų kalbomis. Kultūrų įvairovė – vienas įstabiausių žmonijos reiškinų. Kartu su bendrijos „Dačija“ nariais renginyje dalyvavo Moldovos Respublikos ambasados atstovai ir Kačerginės seniūnė, – išpūdžiais apie vieną pastarųjų projekto renginių pasakoja Lučija Bartkienė.

Lapkričio 30 d. kartu su Moldovos Respublikos ambasados atstovais dalyvavome 22-ojoje Tarptautinėje Kalėdų labdaros mugėje. Mugės metu Vilniaus Rotušėje įvairių šalių ambasados ir bendruomenės kvietė ragauti skanėstų, paragauti autentiškų patiekalų, išigyti unikalių rankdarbių ir dalyvauti loterijoje su puikiais prizais. Tradicinio gerumo renginio globėja pirmoji šalies ponija Diana Nausėdienė. Visos mugės dieną surinktos ir su ja susijusios lėšos bus aukojamos paramos gavėjams.

Du skambantys vokiečių kultūros bendruomenės „HEIMATGRUSS“ projektai

Mindaugas Jonaitis

Šiomet bendruomenė įgyvendino du vokiečių kultūrą puoselėjančius ir pristatančius projektus.

Vienas jų – Lietuvių ir vokiečių muzikinių tradicijų sąsajos kultūros bendruomenės „Heimatgruss“ veikloje. Projektą iš dalies finansavo Tautinių mažumų departamentas. Mums buvo skirta 1500 eurų parama.

Įgyvendindami projektą siekėme atskleisti ir visuomenei pristatyti vie-

na iš kultūrinių fenomenų, su kuriuo dažnai susiduriama, bet retai atpažįstama. Tai vokiečių tradicinės, religinės ir šiuolaikinės muzikos jungtys su lietuvių liaudies dainomis, miesto folkloru, religiniu giedojimu bei pramogine muzika. Jau kelis amžius lietuviai adaptuoja, suderinant su tradicinio muzikavimo dėsniais, arba tiesiog verčia į lietuvių kalbą vokiškas dainas. Egzistuoja tokios vokiečių dainos ir giesmės, kurias lietuviai dainuoja kaip savas. Tarp jų Lietuvoje populiarios dainos „Kaip gražu miške“, „Mamyte, nupirk žirgelį“, „Krikščionys, garbinkit linksmai“ ir kt. Kelios dainos, kurių lietuviški atitikmenys užrašyti folkloro ekspedicijose, netgi pateko į Lietuvių liaudies dainynų tomus.

Bendruomenės „Heimatgruss“ nariai, būdami vokiečių tautinės mažumos atstovai ir visi dainuojantys to paties vokaliniame ansamblyje, pristatė šį kultūrinį reiškinį visuomenei. Buvo parengti nauji muzikos kūriniai, paplitę ir prigiję Lietuvoje kaip

savos kultūros elementai. Sudarytas dainų bukletas lietuvių ir vokiečių kalbomis buvo dalijamas pristatant programas, kad visi dalyviai turėtų galimybę kartu padainuoti. Į rinkinį pateko po tris liaudies dainas, kalėdines giesmes, autorines XX amžiaus dainas, populiarius šlagerius ir dvi religinės giesmės.

Įvyko keli renginiai, kuriuose dalyvavo ne tik „HEIMATGRUSS“ dainininkai, bet ir kiti Vilniaus kolektyvai: vokalinis ansamblis „Šeškinė“, Lazdynų seniūnijos ansambliai „Bočiai“ ir „Daina“, Vokiečių kalbos bendravimo klubas „Lotte“. Rinkinys buvo pristatytas Klaipėdoje ir Šilutėje esančioms vokiečių tautinėms bendrijoms.

Kitas projektas – renginių ciklas, skirtas Vilniaus vokiečių bendruomenės „Heimatgruss“ 35-mečiui. Šį projektą iš dalis taip pat finansavo Tautinių mažumų departamentas. Skirta 1500 eurų. Šį projektą taip pat parėmė Vilniaus miesto savivaldybė ir privatus rėmėjas.

Projekto renginiais buvo siekiama dviejų tikslų. Pirmiausia – kūrybiniais susitikimais pažymėti organizacijos veiklos 35-metį ir taip atstatyti buvusius bei užmegzti naujus kultūrinius bei visuomeninius ryšius su vokiečių kultūros puoselėtojais Lietuvoje. Antras tikslas – atkreipti visuomenės dėmesį į mažai atskleistą temą – iškilų vokiečių tautybės vilniečių veiklą ir jų nuopelnus Lietuvos kultūrai.

Kūrybiniai susitikimai vyko Vilniuje, Klaipėdoje, Šilutėje, Visagine. Per juos sutvirtinti ryšiai su Klaipėdos ir Šilutės vokiečių bendrijomis, sustiprintas integravimasis su religinėmis Vilniaus vokiečių bendruomenėmis, užmegzti nauji ryšiai ir inicijuoti nauji bendradarbiavimo planai su Vilniaus mokymo įstaigomis.

Buvo surengti keli nedideli koncertai atvirose erdvėse, primenančiose vokiečių kilmės vilniečius ir jų įnašą į Vilniaus istoriją. Plačiai paskleista informacija pritraukė į meno kolektyvą naujų narių.

Uostamiesčio švyturiai iškeliauja į Kėdainius

Kėdainių rajono savivaldybės Mikalojaus Daukšos bibliotekos Jau-nimo ir vaikų skyriaus salėje atidaryta Klaipėdos tautinių kultūrų centro paroda „Švyturių ambasadoriai“ – tai iš projekto metu vykusių konkursų, atrinkti gražiausi, kūrybingiausi tautinių bendruomenių pateikti vaikų darbai – fotografijos, piešiniai ir švyturių modeliai – pasakojantys apie vykusias sekmadieninių mokyklų auklėtinių pažintines išvykas lankant pajūrio ir pamario švyturius.

Pirmieji parodos lankytojai iš Lietuvos sporto universiteto Kėdainių „Aušros“ progimnazijos smalsiai apžiūrino parodą, klausėsi pasakojimų apie švyturius ir su dideliu entuziazmu kibo į darbą. Pirmiesiems parodos lankytojams buvo padovano-ta ir edukacija – vaikai, padedami edukatorės Liudmilos Mogilkinos ir Tautinių kultūrų centro darbuotojų,

Klaipėdiečių švyturiai eksponuojami Kėdainiuose.

galėjo patys pasigaminti savo švyturių.

„Džiaugiamės, kad vaikai, parsinešdami savo pagamintus švyturius, irgi tampa savotiškais švyturių ambasadoriais, jie irgi neša žinią apie švyturius. O jei dar kam ir sužadiname norą aplankyti švyturius, galima teigti, kad savo misiją išpildėme“, – kalbėjo Klaipėdos tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė.

Projektą „Švyturių ambasadoriai“ Klaipėdos tautinių kultūrų centras

su uostamiesčio tautinėmis bendrijomis vykdė visus 2024 metus, kurie paskelbti Švyturių metams. Projekto tikslas – susipažinti su jūrine kultūra, su švyturiais ir apie juos papasakoti kitiems. Tuo tikslu buvo lankomi švyturių, organizuojamos įvairios edukacijos, sukurta švyturių paroda, kuri keliauja po įvairias Lietuvos vietas.

Projektą finansuoja Klaipėdos miesto savivaldybė.

Parengta pagal KTKC inf.

Vilniaus latviai susirinko į 35-metį

Karolina Baltmiškė

Spalio 12 d. Vilniaus latvių draugija, vadovaujama Guntos Rone, šventė veiklos 35-metį. Jos narius pasveikino Latvijos ambasados Lietuvoje ambasadorė Solveiga Silkalna, Latvijos centrinės rinkimų komisijos pirmininkė, buvusi Pasaulio laisvų latvių bendruomenės vadovė Kristinė Sauliūtė, Rygos latvių draugijos pirmininko pavaduotoja Stella Lipiūtė. Vilniaus latvių bendruomenės veikla pasidžiaugė ir su gražia sukaktimi pasveikino Tautinių mažumų departamento Ryšių su Tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič.

Už indėlių į latvių kultūrą, jos saugojimą ir bendruomenės veiklą Latvijos ambasadorė Lietuvoje Solveiga Silkalna padėkos raštus įteikė Nijolei Sisaitei, Rutai Miškinienei, Dainai Klovienei, Ritai Upiūtei, Lidijai Pinkulei, Veltai Žigūrei-Anužienei.

Nuoširdžiais linkėjimais ir dovanomis latvių bendruomenę sveikino Tautinių bendrijų tarybos pirmininko pavaduotoja, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ vadovė Lučija Bartkienė, Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė, Lietuvos estų bendruomenės pirmininkė Liia Urman, Lietuvos armėnų atstovai Ruslan Arutiunian

Nuotr. autorė: Karolina Baltmiškė

Vilniaus latvių bendruomenę ir jos vadovę Guntą Ronę sveikina moldavų, estų ir ukrainiečių bendruomenės.

ir Aleksandras Bojadžian, latvių bendruomenės atstovė iš Kauno Anita Dabužinskienė.

Išpūdingą ir geriau savo etnokultūrą pažinti padedančią programą atvežė ansamblis iš Rygos. Jie ne tik dainavo latvių dainas ir grojo latvių melodijas, bet ir priminė senuosius papročius bei šokius. Išpūdingiausias šokis – šokis mažiausioje pasaulio scenoje, kurią atstojo latviškais ornamentais išmargintas suolelis. Taip pat demonstravo

senuosius instrumentus, tarp jų ir didžiausias kankles pasaulyje.

„Nuoširdžiai dėkojame šventės rėmėjams: Lietuvos tautinių mažumų departamentui, Latvijos užsienio reikalų ministerijai, Latvijos ambasadai Lietuvoje. Jų, ypač Tautinių mažumų departamento, dėka galėjome surengti ne tik šią šventę, bet ir puoselėti savo kultūrą per visus 35-erius metus“, – dėkoja Vilniaus latvių bendruomenės pirmininkė Gunta Rone.

Didžiausias kanklės pasaulyje

Šokis mažiausioje pasaulio scenoje.

Nuotr. autorė: Karolina Baltmiškė

Latvijos ambasadorė Lietuvoje Solveiga Silkalna.

„Siabryna“ šventė žiemos saulėgrįžą

„Kaip visada man buvo sunkūs metai. Kaip visada trūko pinigų, trūko pagalbos ir ne visada pavyko renginį organizuoti taip, kaip norėčiau, – sako Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ pirmininkas Valentin Stech. – Suaktyvinti veiklą padeda naujai iš Baltarusijos atvykę tautiečiai. Jų dėka galėjome geriau reprezentuoti mūsų etnokultūrą, mūsų papročius ir tradicijas. Kartu šventėme „Kupalę“, „Medunicą“, mėgavomės naujais Lietuvos baltarusių poetų kūriniais, dalyvavome „Tautų mugės“ ir Lietuvos dainų šventės renginiuose. Visko neaprašysi“.

Pasinaudodamas Tautinių mažumų departamento finansine parama lapkričio 15–28 d. klubas surengė gėlių padėjimą prie Pranciškaus Skorinos atminimo lentos, ekskursiją į Vilniaus universiteto biblioteką. Taip pat inicijavo Europos humanitari-

Nuotr. autorė Vanda Martinš duš Reiš

Ekskursijos dalyviai susipažįsta su vieninteliu Lietuvoje 1525 m. Pranciškaus Skorinos išleistu „Apaštalo“ egzemplioriumi, saugomu Vilniaus universiteto bibliotekoje.

niame universitete vykusį susitikimą su projekto „Pranciškaus Skorinos kultūrinis kelias“ baigiamojo etapo „Praha–Paduva“ dalyviais, organizavo Rūsčio Kamuntavičiaus knygos „Gudijos istorija. Baltarusijos istorija“ pristatymą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygų tradicijos šviesoje, užsakė iškilmingas pamaldas Pranciškaus Skorinos atminimui.

Gruodžio 21 d. „Siabryna“ savo klubo narius ir kitus tautiečius pakvietė į žiemos saulėgrįžos šventę. „Anksčiau švėsdavome Naujuosius metus, Kalėdas, bet šiemet nusprendėme susirinkti per žiemos saulėgrįžą. Tad susirinkę prisiminėme senąsias baltarusių tradicijas, dainas, šokius“, – sako „Siabrynos“ vadovas.

TBN inf.

Įteiktos padėkos už pagalbą Ukrainai

Vilniaus ukrainiečių bendrijos viena pagrindinių veiklų – parama kariaujančiai Ukrainai. Aukoms rinkti įvairiuose Lietuvos miestuose buvo rengiami koncertai. Į paramos Ukrainai rinkimą aktyviai įsitraukė ir Tatjanos Morgun vadovaujamos Lietuvos ukrainiečių moterų sąjungos Jonavos padalinys, vienijantis nuo karo pasitraukusias ir šiame mieste prieglobstį radusias moteris. Besibai-

Nuotr. iš bendruomenės archyvo

Padėka įteikta Vilniaus ukrainiečių bendruomenės vadovei Natalijai Šertvytienei.

giant metams jos, kartu su Vilniaus ukrainiečių bendrija, aptarė nuveiktus darbus, pasidalijo kitų metais planais. Taip pat šiame renginyje už pagalbą Ukrainai buvo įteiktos padėkos Natalijai Šertvytienei, Tatjanai Morgun,

Lidijai Cholčevai. Vilniaus ukrainiečių bendruomenėi buvo perduota Ukrainos kariuomenės bataliono, kuriam konkrečiai Lietuvos ukrainiečiai teikia paramą, padėka.

TBN inf.

Kalėdas pasitiko tarsi viena šeima

Karolina Baltmiškė

Nors iki Kalėdų buvo likę daugiau kaip savaitė, bet gruodžio 14 d. į Tautinių bendrijų namus susirinkę Vilniaus latvių bendruomenės nariai atrodė kaip viena šeima, kurioje viena gražiausių metų švenčių šventė kelios kartos. „Ši šventė skirta vaikams, kad jie pajustų Kalėdų džiaugsmą, pažais-tų latviškus žaidimus, pabendrautų latviškai, – sako Vilniaus latvių draugijos pirmininkė Gunta Rone. – Šią šventę organizavo draugijos vaikų klubo vadovės Liena Bruneniece-Žinienė ir Silvija Korolkova.

Su latviškais Kalėdų papročiais, žaidimais ir dainomis vilniečius supažindino etnografinis ansamblis, atvykę iš Kraslavos regiono, Andrupene miestelio, kuriame esančioje etnografinėje sodyboje, primenančioje XX a. pradžios latvių gyvenimą, galima susipažinti su latvių etnografija ir kulinariiniu paveldu.

„Mes esame močiutės ir Kalėdas švenčiame pagal senuosius tautos papročius“, – sakė ansamblietės.

Svečių atvežta programa pasakojo apie pasirėngimą Kalėdoms: kaip šeiminiškai ruošiasi, kaip laukia svečių, kaip juos pasitinka, kuo vaišina, kokius žaidimus latviai per šventes mėgdavo žaisti. Ansambliciai net Kalėdų senelį su pilnu maišu dovanų atsivežė. Mažieji vilniečiai jam turėjo

Kalėdinės popietės dalyviai.

ką parodyti. Kas pianinu skambino, kas eilėraščių deklamavo, kas dainele dainavo.

„Bendraudamos su vaikais, susirenkančiais į draugijos įsteigtą vaikų klubą, mes stengiamės jiems padėti neatitolti nuo savo šaknų ir kad klubas būtų ta vieta, kur jie gali latviškai pakalbėti, o kai kurie – ir pasimokyti šios kalbos, nes ne kiekvienoje latviškų šaknų turinčioje šeimoje latviškai kalbama. Mes nedarome tradicinių pamokų. Latvių kalbos mokomės per žaidimus, rankdarbius“, – pasakoja su vaikų klubu dirbančios Liena Bruneniece-Žinienė ir Silvija Korolkova, į Lietuvą atvykusios kaip meilės tremtinės prieš 17 metų.

Liena pajuokauja, kad būdama aštuntos kartos latvė ji pirmoji sukūrė mišrią šeimą, nors visada gal-

vojo, kad tekės tik už latvio. „Augau labai patriotiškoje šeimoje ir iki šiol didžiuojuosi, kad esu latvė, – sako Liena. – Man teko gyventi įvairiose šalyse. Bet kurioje šalyje gyvendamas, pajunti jos kalbą ir pats po truputį ją pradedi kalbėti. Manau, kad išmokti tos šalies, kurioje gyveni, kalbą, yra pagarba tai vietai ir jos gyventojams“.

„Gyvendamos Vilniuje išties jaučiamės šiek tiek išskirtinės, nes su vaikais iš latviškų šeimų galime bendrauti latviškai, galime padėti vaikams išmokti tėvų kalbą“, – pritaria Silvija.

Kalėdų šventę atvežęs etnografinis ansamblis iš Andrupene Vilniuje koncertavo jau ne pirmą kartą.

„Studijų metais mes su Liena gyvenome viename kambaryje ir iki šiol ryšių nenutraukiame. Kai prieš penkerius metus ji mane su ansambliu pakvietė atvykti į Vilnių ir vaikams parodyti latviškus šių švenčių žaidimus ir tradicijas, mes mielai sutikome. Tada labai maloniai praleidome laiką. Ir šiais metais mielai atsiliepėme į Lienes kvietimą. Mums malonu buvo bendrauti su Vilniuje gyvenančiomis latvių šeimomis, malonu buvo sukurti jų vaikučiams šventę“, – sakė etnografinio ansamblio iš Andrupene narė ir programos vedėja Aija Utkina.

Šventės pabaigoje jos dalyviai susirinko prie šventinio stalo, ant kurio buvo ir latviškų patiekalų.

Silvija Korolkova ir Liena Bruneniece-Žinienė (dešinėje).

„Efsane“ – Krymo totorių tradicijų puoselėtoja

Karolina Baltmiškė

Lietuvos totorių folkloro ansamblio „Efsane“ vadovė Elnara Churlu Lietuvoje gyvena nuo 1992 metų. „Profesoriaus Ado Jakubausko iniciatyva tada Krymo totoriai galėjo atvykti studijuoti į Lietuvą, tad pasinaudojau ta galimybe. Baigusi studijas likau čia gyventi. Šiandien Lietuva man yra namai“, – pasakoja Elnara.

Gruodžio 11 d. Lietuvos totorių folkloro ansamblio „Efsane“ vadovė Elnara Churlu už nenuilstamą veiklą puoselėjant totorių kultūrą ir kalbą, ugdant jaunąją totorių kartą, už toleranciją ir pagarbą buvo apdovanota Tautinių mažumų departamento III laipsnio Sidabro Garbės ženklu „Už nuopelnus“.

Gimė tremtinių šeimoje

„Gimiau tremtyje. Kaip ir daugelis Krymo totorių, mano seneliai 1944 metų gegužės mėnesį buvo ištremti. Kartu su jais buvo ištremti ir mano tėvai. Mūsų šeima ilgus metus gyveno Kazachstane. Tad nuo gimimo buvau Kazachstano pilietė. Tačiau visada žinojau, kad mano tautybė – Krymo totorė. Ir mano mama, ir tėtis – Krymo totoriai. Namuose mes kalbėdavome Krymo totorių

Elnara Churlu su apdovanojimą įteikusiu Tautinių mažumų departamento direktoriumi Dainiumi Babilu.

kalba. Labai malonu prisiminti rytus, kai mudvi su sese mama žadindavo. Mes turėjome patefoną ir plokštelę su Krymo totorių dainomis. Tad keldavausi su savo tautos melodija“, – su Elnara nuklystame į gyvenimo Kazachstane, Džambule, kai tarsi saulės spindulėlis šildė žinojimas, kad ten, prie Juodosios jūros, yra jų tėvynė, laikus.

1990 metais Elnara su tėvais sugrįžo į Krymą. Tik čia sugrįžtančiųjų iš tremties niekas nelaukė išskėstomis rankomis. Turėtas šeimos turtas seniai į kitų rankas perėjęs arba sunaikintas. Sugrįžusiesiems reikėjo iš naujo kurtis savo gyvenimą.

„Kryme baigiau vidurinę mokyklą, bet, atvirai pasakius, tremtinių vaikai visada jutome, kad savo šalyje nesame labai pageidautini. Todėl sužinojus apie galimybę studijuoti Lietuvoje nereikėjo ilgai svarstyti. Dar prieš atvykdamą į Lietuvą žinojau apie Lietuvos totorius, siejančius save su Krymu, tad iš pradžių labai norėjau studijuoti istoriją ir gilintis į kelis šimtmečius Lietuvoje gyvenančius totorius. Deja, tam reikėjo gerai mokėti lietuvių kalbą, nes dauguma dokumentų, leidinių parašyti lietuvių kalba. Buvo aišku, kad pirmiausia reikia išmokti lietuvių kalbą, – pasakoja pašnekovė, Vilniaus universitete baigusi iš pradžių rusų kalbos ir literatūros magistro studijas, o vėliau anglų kalbos ir informatikos. Elnara Churlu dirbo anglų kalbos mokytoja, o dabar užsiima kultūrine, organizacine veikla.

Širdyje išsaugotas tautiškumas

Lietuvoje gyvendama Elnara sukūrė šeimą. Elnaros vyras taip pat Krymo totorius, tad savo tautos kultūrą jie stengiasi perduoti ir savo trimis vaikams. Nors visi jie gimę Lietuvoje, bet tėvai moko juos savo tautos kalbą, stengiasi skiepyti papro-

„Efsane“ ir jo vadovė Elnara Churlu Elviros Drozdovos parodoje, atidarytoje Tautinių bendrijų namuose.

Ansamblis Trakuose

čius, ugdyti tradicijas. „Savo namuose esame sukaupe didelę Krymo totorių meno kolekciją. Didžioji dalis – keramika ir siuvinėjimai. Ir patys nuvažiauvę į Krymą nusipirkdavome, ir Kryme gyvenantys artimieji yra nemažai mūsų etnokultūrą primenančių mielų daiktų padovanoję“, – savo gyvenimą praskleidžia Elnara.

Per šventes ar sulaukusi svečių Elnaros šeima dengia stalą Krymo totorių patiekalais. „Kai svečių mažiau, kepu čeburėkus, tik jie ne tokie dideli, kokie parduodami Lietuvoje. Mūsiškis čeburėkas turi tilpti į šeiminkės delną. Ir įdarui mes niekada nenaudojame kiaulienos. Gali būti aviena, jautiena, daržovės. Kai daugiau svečių, vyras gamina plovą. Kaip ir dera, plovas gaminamas kazane“, – pasakoja pašnekovė ir pasidžiaugia, kad vyresnioji dukra išmoko gaminti labai gardų Krymo totorių mėsos ir bulvių įdaro pyragą „Kobete“.

Gyvendama Lietuvoje Elnara įsitraukė į totorišką kultūrą puoselėjančių kolektyvų veiklą. Jaunystėje ir šoko, ir dainavo Lietuvos totorių Aleksandro Melecho ansamblyje „Alie“, o 2018 metais nusprendė įkurti savo kolektyvą. Tada gimęs Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“ stengiasi puoselėti Krymo totorių folklorą. Toks sprendimas – ne atsiktinis. Kolektyve yra 20 dalyvių ir pusė jų – Krymo totoriai. Kita dalis – Lietuvos totoriai.

„Lietuvoje nėra Krymo totorių folkloro specialistų, bet mes bendradarbiaujame su mokytojais iš Krymo. Mums labai padeda Seit-Yahya Kaza-

kov. Jis po Krymo okupacijos gyveno Kijeve. 2018 metais, kai įkūrėme ansamblį, kartu su vaikais ir jų tėvais buvome pas jį nuvykę į Kijevą. Jis padėjo mums sukurti programą, kurią kasmet tobuliname. Prasidėjus karui, mes jį pasikvietėme į Vilnių. Apie metus jis dirbo su ansamblio vaikais, – apie repertuaro kūrimą pasakoja Elnara. – Dalyvaudami ansamblyje vaikai mokosi ir Krymo totorių kalbos. Lieku maloniai nustebinta, kai vaikas, iki tol nekalbėjęs savo tėvų kalba, per vieną–kitą repeticiją išmoksta Krymo totorių liaudies dainos tekstą“.

Pasak jos, ansamblis turi ne tik repertuarą, bet ir drabužiais pristatyti Krymo totorių kultūrą. „Mano vyro tėtis yra žymus Ukrainos ir Krymo menininkas. Jo sritis – Krymo totorių menas. Jis mums padeda sukurti tautiškus kostiumus. Žinoma, būtų gerai, jei visus ansamblio dalyvius iškart galėtume aprenkti Krymo totorių drabužiais, bet tam reikia lėšų. Tad pasiuvame po kelis kostiumus. Krymo totorių rūbuose labai svarbi simbolika. Pagal ją galima nustatyti, kam – mergaitei, suaugusiai ar brandaus amžiaus moteriai – skirtas drabužis. Visi moteriški tautiniai rūbai labai puošnūs. Puošniausia yra viršutinė kostiumo dalis, taip

parodant, kad moters širdis auksinė. Kostiumu pabrėžiamos ir rankos, gebančios daryti visus šeimos židinio jaukumui svarbius darbus. Vyrų drabužiai mažiau puošnūs. Stengiuosi, kad kostiumui būtų naudojamas natūralus audinys“, – tautiškumo tapatumo saugojimo patirtimi dalijasi ansamblio „Efsane“ vadovė Elnara Churlu.

„Efsane“ ansamblis dalyvauja įvairiuose renginiuose. Ansamblis buvo atrinktas dalyvauti šimtmečio Dainų šventės koncerte. Pasirodė gruodžio 1 d. Rotušėje vykusioje Tarptautinėje Kalėdų labdaros mugėje. Taip pat šiais metais dalyvavo iškilmingame Krymo totorių menininko Rustemo Skybino parodos „Qalqan“ atidaryme. Kasmet dalyvauja ir Lenkijos totorių bendruomenės organizuojamuose renginiuose. Jau penkerius metus organizuoja tarptautinį totorių kultūros festivalį, į kurį kviečiami žymūs Krymo totorių muzikantai. Šiais metais organizavo 80 metų Krymo totorių tremties minėjimo renginį.

105-ąjį gimtadienį atšventusiai Stanislawai Woronis įteiktas garbingas Lenkijos apdovanojimas

Lapkričio 8 d. Lenkijos Respublikos Prezidento sprendimu Lenkijos Respublikos ordino „Už nuopelnus“ Riterio kryžius įteiktas Šalčininkų rajono, Kaniūkų kaimo gyventojai Stanislawai Woronis. Apdovanojimas jai skirtas už išskirtinį indėlį puoselėjant lenkų tautines tradicijas ir už veiklą įamžinant Antrojo pasaulinio karo aukas. Lenkijos Respublikos Prezidento Andrzejaus Dudos suteiktą apdovanojimą įteikė Lenkijos Respublikos ambasados Konsulinio ir Polonijos skyriaus vedėja ir konsulė Jolanta Wiśnioch.

1944 m. metų Kaniūkų tragediją išgyvenusi Stanislaw Woronis šiemet atšventė 105-ąjį gimtadienį. Prieš 80 metų jai pavyko išvengti kaimynų likimo, kai sausio 28–29 d. naktį sovietų partizanai užpuolė taikius gyventojus.

„Iki šių dienų senolė meldžiasi už žmones, kurie jai padėjo. Vienas iš jų – sovietų partizanas. Lemtingą 1944 metų sausio 29 d. naktį, kai partizanų būrys apsupo kaimą ir pradėjo taikių gyventojų žudynes, ji čiupo dukrele ir puolė bėgti, tačiau akis į akį susitiko su ginkluotu jaunuoliu. Jis patarė jaunai moteriai bėgti prie upės. Už šių žmogų ponias Stanislawą meldžiasi iki šių dienų, nes jai pavyko išvengti savo kaimynų likimo. Praėjo 80 metų ir atrodytų, kad viskas pasimiršo, tačiau ponios Stanislawos atmintyje Kaniūkų kaimo istorija vis dar gyva. Paklausta, ar prisimena, kur buvo palaidoti per Kaniūkų žudynes žuvę vietos gyventojai, ponias Stanislawą pasakojo, kad jie amžino poilsio atgulė Butrimonių, Beniakainių, Šalčininkų arba vietos kapinėse. Jų nebuvo kam laidoti, tad apsiėmė tolimesni giminaičiai, – apie 105-ąjį gimtadienį šventusią rajono gyventoją rašoma Šalčininkų rajono savivaldybės interneto svetainėje. – Šiandien dar vienas ryškus ponios

Stanislaw Woronis - 1944 m. Kaniūkų tragedijos liudininkė.

Stanislawos prisiminimas – jos namų likimas po vyro tremties. 1947 metais jos vyras Wladyslaw Woronis buvo suimtas ir kalintas iki teismo, po jo sprendimo – ištremtas į Jakutiją. Dar vienu skaudžiu smūgiu buvo žinia, kad namus planuojama konfiskuoti. Tačiau moteris nepasidavė ir įrodė, kad šie priklausė jos tėvams. Taip jai pavyko apginti savo ir savo dukters gerovę“.

„Labai nekasdienė situacija apdovanoti moterį, kuriai suėję 105 su puse metų, kuri yra beveik Lenkijos nepriklausomybės vienmetė. Ponios Stanislawos Woronis dėka pavyko surašyti istoriją ir išaiškinti tiesą apie įvykius Kaniūkuose. Tai žmogus, kuris rūpinosi kapinėmis ir žuvusių kapais, jos vaidmuo neįkainojamas. Man didelė garbė Prezidento vardu įteikti ponias Stanislawai šį apdovanojimą“, – teikdama apdovanojimą kalbėjo konsulė.

Apdovanojimo ceremonijoje dalyvavo Šalčininkų rajono vicemeras Valdemar Sliževski, Gerviškių seniūnijos seniūnas Pavel Kazarin, Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos skyriaus vedėjos pavaduotoja Galina Rogoža.

„Ponias Stanislawą – tai lenkiškumo, ištvermės ir didžiulio sąžiningumo

mo simbolis. Ji nepaprastai svetinga ir nori dalytis turima informacija bei gyvenimišką patirtimi. Labai vertiname tokius žmones ir visada džiaugiamės, kai jie apdovanojami išskirtiniais apdovanojimais“, – linkėdamas sveikatos kalbėjo vicemeras Valdemar Sliževski.

Nepaisant garbingo amžiaus, ji vis dar domisi pasaulio naujienomis ir visada teirujasi savo anūko Valentino, kas dedasi rajone ir Lietuvoje. Ji tik apgailestauja, kad jau nebėra tokia vikri kaip anksčiau, dabar turinti pasisaugoti ir būti atidesnė. Moteris nepraradusi ir humoro jausmo, kritiškai mąsto ir aktyviai bendrauja su artimaisiais ir svečiais.

„Džiaugiuosi, kad mane atsimenate. Šis apdovanojimas man yra didelė staigmena ir garbė. Gyvenimas buvo sunkus. Po kaimo žudynių likome be stogo virš galvos, vėliau ilgus metus valdžia vadino mus „Kaniūkų bandidais“, o kolūkyje mokėjo po 200 g grūdų už vieną darbo dieną. Nepaisant to, man visada sekėsi sutikti gerus žmones“, – kalbėjo Stanislaw Woronis, kai Lenkijos ambasados Lietuvoje atstovai įteikė jai garbingą apdovanojimą.

Parengta pagal Lenkijos ambasados ir Šalčininkų rajono savivaldybės inf.

Baku pristatytas Mahiro Gamzajevio išverstas romanas

Gruodžio 5 d. Baku pristatytas lietuvių literatūros klasiko Balio Sruogos memuarinio romano „Dievų miškas“ vertimas į azerbaidžaniečių kalbą. Šios knygos sutiktuvės – išskirtinis įvykis lietuvių–azerbaidžaniečių kultūrinių ryšių istorijoje.

B. Sruogos „Dievų miško“ vertėjas į azerbaidžaniečių kalbą, literatūrologas ir publicistas, Lietuvos rašytojų sąjungos bei Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos narys, Lietuvos azerbaidžaniečių draugijos pirmininkas Mahiras Gamzajevas į renginį susirinkusiems Azerbaidžano lietuviams ir Lietuvos bičiuliams pasakojo, kodėl pasirinko versti būtent šį romaną. Taip pat apie romano literatūrinę, istorinę ir politinę reikšmę, paraleles su šiandiena, apie kūrinio vertimo ypatumus ir iššūkius.

Ši pasaulinio pripažinimo sulaukusi lietuvių autoriaus knyga buvo išversta iš kūrinio rankraščio ir mašinraščio tekstų, rekonstruotų Lietuvos literatūros ir tautosakos institute. Tai pirmas kartas, kai vertimui buvo naudotas ir publikuojamas „Dievų miško“ rekonstruotas tekstas.

Knyga išleista vykdant bendrą Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro bei Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos tarptautinį leidybos projektą.

Parengta pagal URM inf.

Michail Landburg „Pėdsakai“

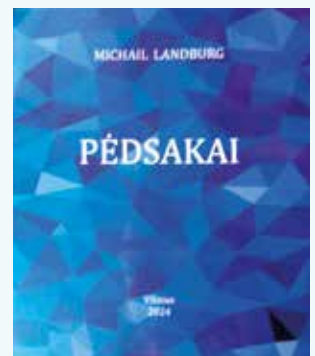
„Kai mėnulis buvo jau labai aukštai ir pasidarė labai didelis, o jūra, atrodanti taip, tarytum ant jos būtų išlietas pilnutėlis samtis gyvsidabrio, staiga nušvito. Pliažas ištuštėjo ir tik kuprota moteris nesitraukė nuo kranto, toliau besiklausydama vandens pliuškenimo.

–Bandote nuraminti sielą? – pasigirdo jai už nugaros.

Ji atsisuko. Drėgnas vėjelis kedeno jos ilgus sunkios suknelės apačią“, – tai ištrauka iš Michailo Landburgo novelės „Ant dramblio balto straublio“, paskelbtos šiais metais išleistos knygos „Pėdsakai“. Knygą išleido Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos respublikinė draugija. Novelių rinkinį į lietuvių kalbą išvertė Leonida Kriščiūnienė.

„Esu iš tų, kurie netiki, kad pasaulį įmanoma padaryti geresnį, bet manau, kad reikia stengtis nepadaryti jo blogesnio“, – teigia novelių rinkinio autorius Michailas Landburgas.

„Kokiai šaliai priklauso Michailas Landburgas? Izraeliui? Lietuvai? O gal jis pasaulio pilietis? Drįstu teigti būtent – būtent taip, šis rašytojas yra pasaulio pilietis. Todėl, kad gimė Lietuvoje, rašo savo tekstus rusų kalba ir gyvena Izraelyje. Todėl, kad pelnė pripažinimą įvairiose pasaulio šalyse“, – autorių apibūdina humanitarinių mokslų daktarė Elena Suodienė.

Tarptautinis almanachas „Stupeni“

Šiomet išleistas ir 10-asis tarptautinis almanachas „Stupeni“ (Laiptai). Leidinyje publikuojami Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos respublikinės draugijos surengto VIII tarptautinio literatūros festivalio-konkurso „Baltijos gamajūnas“ laimėtojų kūriniai. Festivalis-konkursas buvo skirtas 135-osioms Anos Achmatovos gimimo metinėms ir publicistikos almanacho „Stupeni“ dešimties metų jubiliejui. Festivalį-konkursą rėmė Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Jurijaus Ščiuckij knyga „Nuo širdies iki širdies“

Lapkričio 7 d. Tautinių bendrijų namuose pristatyta režisieriaus, aktoriaus, poeto ir dramaturgo Jurijaus Ščiuckij knyga „Nuo širdies iki širdies“. Be tradicinio pokalbio su autoriumi, žiūrovai galėjo pasigrožėti unika-

lais vaizdais iš teatro vaizdo įrašų archyvo, kurie suteikė renginiui ypatingą atmosferą ir leido dar giliau pasinerti į autoriaus pasaulį. Renginį organizavo literatų asociacija „LS Logos“.

Vilniaus gynybinės sienos bastėjoje – Krymo totorių raštai

Iki 2025 m. balandžio 27 d. Vilniaus gynybinės sienos bastėjoje eksponuojami iš Ukrainos atkeliavę menininko Rustemo Skybino kūriniai – tradiciniais Krymo totorių raštais išpuošti keraminiai skydai *kalkanai*. Parodos lankytojai gali ne tik pasigėrėti tradicinio Krymo totorių meno grožiu, bet ir sužinoti apie jame užkoduotus simbolius, atkurtus siekiant išlaikyti tautos kultūrinį paveldą.

Paroda „QALQAN. Krymo totorių raštai“ veikia Vilniuje, Bokšto g. 20.

ISSN 2029-7394

9772029739001